

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὁ Νικόλαος Πολίτης ἐγεννήθη ἐν Καλάμαις τὴν 8ην Μαρτίου 1852. Ὁ πατὴρ του Γεώργιος Πολίτης ἀνήκεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, κατήγετο δ' ἀπὸ τὸ χωρίον Γιαννιτσάνικα τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας. Τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν ἐξεπαιδεύθη ἐν Καλάμαις, ἔνωρις δ' ἔδωσε δείγματα τῆς φιλεργίας, τῆς φιλαναγνωσίας, τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐμφύτου, δύναται τις νὰ εἴπῃ, μεθοδικότητος αὐτοῦ, ἅτινα τόσον χαρακτηρίζουσι πάντα αὐτοῦ τὰ κατόπιν ἔργα. Εἰς διάφορα τετράδια, τῶν ὁποίων τὸ παλαιότερον φθάνει μέχρι τοῦ 1865, εἰς ἡλικίαν δηλ. δεκατριῶν ἐτῶν, ἤρchiσε νὰ σημειώσῃ ἐκ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἀνεγίνωσκε, κατὰ κατηγορίας ὅσα ἔκαμνον εἰς αὐτὸν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Ἦσαν δὲ τὰ βιβλία ταῦτα πρωτίτως τὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς, ἡ Χρυσάλλις, ἡ Ἐφημερὶς τῶν Φιλομαθῶν, ἡ Εὐτέρπη, τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀσωπίου, ἡ Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων καὶ ἄλλα τινὰ ἤτιτον σπουδαῖα, πρὸ πάντων δὲ ἡ Πανδώρα, τὴν ὁποίαν καὶ ὀνομάζει κίπου εἰς τὰς σημειώσεις αὐτοῦ *σπουδαιότατον περιοδικὸν σύγγραμμα*. Ἐπειτα διάφοροι ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς, ὁ Νέπωρ, ὁ Τάκιτος, ὁ Διόδωρος, ὁ Ἡλιόδωρος καὶ ἰδίως αἱ ἐκδόσεις τοῦ Κοραῖ, δι' ὧν καταφανῶς εἰσήχθη εἰς τὴν σοβαρὰν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῆς ἀρχαιότητος.

Στρέφεται δὲ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ἔκτοτε πρὸς τὰ αὐτὰ θέματα, τὰ ὁποῖα καὶ κατόπιν ἀπετέλεσαν τὸ κέντρον τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ βίου, οἷα τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων καὶ ἄλλων ἐθνῶν, αἱ παροιμίαι, τὰ ὄσματα, τὰ αἰνίγματα,

τοπογραφικά διάφορα, σχετιζόμενα ιδίως πρὸς τὴν ἰδιαίτεράν αὐτοῦ πατρίδα, ἱστορικά ἐπίσης διάφορα τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος, μυθολογικά τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας μυθολογίας, ἔτι δὲ καὶ γλωσσικά τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀνεπτύχθη δ' εἰς αὐτὸν τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα θέματα ἐνδιαφέρον πικανώτατα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν τότε περιοδικῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Πανδώρας.

Αὕτη ἀκολουθοῦσα τὴν ὄθησιν, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει ἡ ἐκδοσις τῆς συλλογῆς τοῦ Faugier, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1850, ἐδημοσίευε σποραδικῶς δημῶδη ἴσματα, ἀπὸ δὲ τοῦ Δ' αὐτῆς τόμου τοῦ 1854 ἀρχίζει τακτικὴν τὴν δημοσίευσιν τοιούτων πρὸς περίωσιν ἀπὸ τῆς λήθης⁽¹⁾. Κατὰ τὸ 1856 νέα ὄθησις δίδεται εἰς τὰς νεοελληνικὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας πάλιν διὰ τῆς Πανδώρας. Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ προκηρῦσσει τὸ *Τσοκάνειον διαγνώσιμα πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης* ⁽²⁾, ὃ δὲ Ζαμπέλιος λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς προκηρῦξεως ταύτης καὶ ἐπιτιθέμενος κατ' αὐτῆς καθορίζει⁽³⁾ τὰς ἀπαιτουμένας προεργασίας, τὰ προγυμνάσματα, ὅπως τὰ ἀποκαλεῖ, διὰ τὴν σύνταξιν τῆς γραμματικῆς ταύτης, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτον τίσσει τὸν σηματισμὸν γλωσσαρίων καὶ φράσεολογίων τῆς νεοελληνικῆς καὶ τὴν γνησίαν συλλογὴν παροιμιῶν, ἰσμάτων, μυθολογίων, μύθων δημοδῶν κτλ. Ἐκτοτε ἡ Πανδώρα, δίδοντας τὸ παράδειγμα τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ν. Δραγούμη, ἤρχισε νὰ δημοσιεῖ τακτικὰ ποικίλας γλωσσικὰς καὶ λαογραφικὰς συλλογὰς, καθὼς καὶ πραγματείας σχετικὰς πρὸς τὰ νεοελληνικά. Τὸ κήρυγμα τοῦ Ζαμπελίου ἐνεστερνίσθη καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὑπουργοῦντος τοῦ Χριστοπούλου, καὶ ἐξέδωκε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως περὶ συλλογῆς γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου, τὰς δὲ κατόπιν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης ἀποστελλομένης συλλογὰς ἐδημοσίευε διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν.

Ἐκίνει δὲ τοὺς Ἑλληνας λόγιους τότε εἰς τὴν μελέτην τῆς γλώσσης καὶ τοῦ βίου τοῦ νέου ἑλληνικοῦ λαοῦ ὄχι τόσον τὸ ἄμεσον

(1) Πανδώρας τ. Δ', σ. 435.

(2) Αὐτ. Ζ' 227.

(3) Αὐτ. Ζ' 369. Φιλολογικαὶ τινες ἐρευναὶ περὶ τῆς νεοελληνικῆς διαλέκτου.

δι' αὐτὸν ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ὅσον ὁ πατριωτισμὸς. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ δημόδη ἄσματα τὸ κίνητρον ἦτο τὸ παράδειγμα τοῦ Faugiel καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ξένων ἀναγνώρισις τῆς ποιητικῆς αὐτῶν ἀξίας, ὡς πρὸς δὲ τὰς λοιπὰς τοῦ βίου ἐκδηλώσεις ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀνευρέσεως ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι ἰχνῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀποδεικνύοντων τὴν ἀδιάσπαστον ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον συνέχειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐναντίον τῶν γνωστῶν θεωριῶν τοῦ Fallmerayer.

Τέκνον τῆς κινήσεως ταύτης εἶναι καὶ ὁ Πολίτης. Ἐνωρίτατα δὲ ἤρχισε νὰ δίδῃ καὶ δείγματα τῆς πνευματικῆς του γονιμότητος ἤδη κατὰ τὸ 1865 δημοσιεύει διάφορα ἀρθρίδια εἰς τὴν *Χρυσολίδα* καὶ τὴν *Φιλόστοργον μητέρα*, γνωμικὰ καὶ ἀποφθέγματα διαφόρων μεγάλων ἀνδρῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1866 δημοσιεύει εἰς τὴν *Πανδώραν* (1) τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν ἄρθρον «*Περὶ λυκοκάνθαρον*», ἐν ᾧ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τινος ἐτυμολογίας τῆς λέξεως *καλλικάνταρος*, προταθείσης ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν*, προσπαθεῖ νὰ ἐτυμολογήσῃ τὴν λέξιν ἐκ τοῦ *λυκοκάνθαρος*. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀρχίζει καὶ τὴν δημοσίευσιν ἐν τῇ αὐτῇ *Πανδώρα* δημοτικῶν ἁσμάτων τῆς Μάνης, τὰ ὅποια ἐφοδιάζει καὶ διὰ διαφόρων γλωσσικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, 1867, ἐξικολουθεῖ τὴν δημοσίευσιν ἁσμάτων καὶ ἄλλων πραγματειῶν εἰς τὴν *Πανδώραν*, οἷαι ἡ *Περὶ παραμυθίων παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσι* καὶ τὰ *Νεοελληνικὰ ἀνάμικτα*, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι καταφανὴς ἡ τάσις τῆς ἐποχῆς, τῆς ἀνευρέσεως ὁμοιότητος καὶ συνεχείας πρὸς τὰ ἀρχαῖα. «*Σκοπεύω, λέγει, ὁμίλων περὶ δεισδαιμονιῶν, ἵνα καταδείξω ἐκείνας μάλιστα, αἵτινες, ὡς θρησκευτικὰ ἔθιμα ἐκπαλα θεωρούμεναι, εἶναι αὐτόχρομα ἀπόρροια τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἡλικίᾳ*». Καὶ ἀλλαχοῦ (2) προκειμένου περὶ παροιμιῶν λέγει ὅτι θὰ ἐξετάσῃ «*τὰς δημῶδεις τῆς Ἑλληνικῆς παροιμίας, μάλιστα καθ' ὅσον ἐξήχθησαν ἐκ χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων*».

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν ἀγώνων τῆς ἐπα-

(1) Τόμ. ΙΓ' σ. 453-454.

(2) Αὐτ. τ. ΙΗ' σ. 462.

ναστατημένης Κρήτης δημοσιεύει εἰς τὴν ἑφημερίδα *Καθηκόν* τῶν Καλαμῶν ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἡ νῆσος Κρήτη*.

Πλὴν δὲ τῶν σοβαρωτέρων τούτων ἀσχολιῶν εὐχαρίστως ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν σύνθεσιν καὶ λύσιν αἰνιγμάτων, γρίφων καὶ τῶν τοιούτων, ὧν πολλὰ καὶ τότε καὶ κατόπιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ περιοδικά.

Ὅπως δ' ἐνωρὶς ἔδωκεν ὁ Πολίτης δείγματα τῆς μελλούσης ἐπισημονικῆς δρασεώς του, οὕτως ἐνωρὶς ἔδωκε δείγματα καὶ τοῦ ἀκραιφνοῦς καὶ ἐνθουσιώδους πατριωτισμοῦ του. Ὅτε κατὰ τὸ 1866 ἐξεργάγη ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις, παραλαβὼν ὡς μόνον ἐφόδιον ἐφάπλωμα ἐξεκίνησε κρυφίως περὶ ἐκ Καλαμῶν διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κρήτην. Μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατώρθωσαν οἱ γονεῖς του νὰ τὸν ἀνακαλύψουν εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ἐπιστρέψῃ.

*
* *

Εἰς τὰ 1868 ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Τότε ἀκριβῶς εἶχε διορισθῆ ὡς ἔκτακτος καθηγητῆς καὶ ὁ Κόντος, τοῦ ὁποίου ἔκτοτε τὸ ὄνομα ἦσκει ἐπὶ τῶν φοιτητῶν μεγάλην ἔλξιν. Ἄλλ' ὁ Πολίτης οὐδεμίαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠσθάνθη κλίσιν πρὸς τὸν ἄγονον, ὅπως τὸν ἐχαρκτήρισεν εἰς τοὺς κατόπιν πρὸς τὸν Κόντον καὶ τοὺς Κοντικοὺς ἀγῶνάς του, καὶ αὐχμηρὸν φιλολογικὸν σχολαστικισμὸν αὐτοῦ, *ὅστις βαρύνει τὸν νοῦν καὶ ἀπολιθώνει τὴν καρδίαν, εἶναι δὲ ἀνίκανος νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐπιζητουμένην διανοητικὴν μόρφωσιν καὶ τὸ γενναῖον φρόνημα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν*. Ἐξηκολούθησε δὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του ἀσχολούμενος περὶ τὰ προσφιλῆ του νεοελληνικὰ θέματα δημοσιεύσας ἱκανὰς ἐργασίας εἰς τὴν *Παρδώραν* καὶ τὴν *Ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν*. Μετέχων δ' ἐνεργῶς καὶ τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τὸ 1870 συσταθεῖσαν «πενταμελῆ ἐπιτροπὴν πρὸς συλλογὴν καὶ δημοσίευσιν ἀνεκδότων ἡθῶν καὶ ἐθίμων, μύθων, παροιμιῶν, αἰνιγμάτων καὶ παντοίας γλωσσογραφικῆς ὕλης τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος» καὶ πολλὰ κατόπιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δημοσιευθέντα *Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα* εἴτε ὑπομνηματίζων διάφορα ξένα δημο-

σιεύματα εἴτε καὶ ὁ ἴδιος ἐκδίδων οὐ μόνον ποικίλην λαογραφικὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ διαφόρους λαογραφικὰς πραγματείας (1). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν μεγαλυτέρου ἔργου, τῆς «Νεοελληνικῆς Μυθολογίας», ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τοῦ κατὰ τὸ 1867 διὰ τῆς Πανδώρας (2) προκηρυχθέντος Ροδοκανακείου διαγωνίσματος, τοῦ ὁποίου τὸ δεύτερον θέμα διὰ τὸ 1871 ἦτο «Νὰ συλλεχθῶσιν ὅσον πλείστον ἑλληνικῶν τόπων τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ συνήθειαι καὶ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν τοῖς σφωζομένοις συγγραφεῦσι μνημονευόμενα, ὅπως γνωσθῇ τούτων ἡ ταυτότης καὶ διαφορά». Τὸ ἔργον τοῦτο ὑποβληθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον *Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων* εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐβραβεύθη, ἐδημοσιεύθη δ' ἀκολούθως κατὰ μὲν τὸ 1871 ὁ Α' τόμος, κατὰ δὲ τὸ 1874 ὁ δευτέρος. Ἐκ τοῦ προλόγου δὲ τοῦ συγγράμματος καταφαίνονται τὰ ἐλατήρια, τὰ κινουῦντα τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τοῦ νεαροῦ τότε Πολίτου. Εἶναι τὰ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐκίνουσαν τοὺς Ἕλληνας λογίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, νὰ ἀναιρέσουν τὰς θεωρίας τοῦ Fallmerayer, διαπιστοῦντες τὴν ἀδιάσπαστον συνέχειαν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. «Εἰς τὸ ἔθνικόν τοῦ τοιοῦτου θέματος ἀποβλέπων, ἀπεδύθην καὶ ἐγὼ εἰς τὸν ἀγῶνα», λέγει ἐν σ. γ' ὁ Πολίτης ἐξηγῶν τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ διαγώνισμα (3).

Ἄλλ' ἤδη ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου τόσον καθωρισμένος ἦτο ὁ σκοπὸς καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, γίνεται καταφανής, ἴσως χωρὶς νὰ εἶναι καλὰ καλὰ ἀντιληπτὴ εἰς τὸν ἴδιον, ἢ εὐρυτέρα ἐπιστημονικὴ ἀντίληψις τοῦ νεαροῦ ἐπιστήμονος, ἥτις βραδυτέρον ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς εὐρυτέρους ἐπιστημονικοὺς ὀρίζοντας. Διότι ἀμέσως μετὰ τὸ ἀνωτέρω προσθέτει «ὅπως δὲ ὁ ἐπιδικώμενος σκοπὸς κάλλιον ἐπιτευχθῆ, προσεπάθησα μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς τὰ ὑπὸ τῶν κριτῶν ὀριζόμενα, νὰ συλλέξω μὲν τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς

(1) Τὰς πραγματείας ταύτας βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν κατωτέρω δημοσιευόμενον κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός.

(2) Τόμ. ΙΗ' σ. 88.

(3) Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ θεμελιώδες διὰ τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν ἔργον τοῦ Bernhard Schmidt, τὸ ὁποῖον μολονότι συμπίπτει μὲ τὸ ἔργον τοῦ Πολίτου ὡς πρὸς τὸ θέμα καὶ τὴν μέθοδον. Ὁρμάται ὁμοῦς ἀπὸ σκοπῶν καθαρῶς ἀρχαιολογικῶν, διότι, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, *ἤλπιεν ὅτι δι' αὐτοῦ ἦθελε παράξει ὑπηρεσίαν τινὰ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν*.

προλήψεις τοῦ λαοῦ οὐ μόνον ἐξ αὐτοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐκ παντὸς βιβλίου, περιέχοντος ἔστω καὶ μικρὰν τινα περὶ τούτων πληροφορίαν, νὰ παραβάλω δὲ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ ἀνάλογα ἄλλων ἐθνῶν»
 "Ἦδη δηλ. ἔκτοτε ἐφέρετο πρὸς τὴν ἐπιστημονικωτέραν ἀντίληψιν τῆς ἐξετάσεως τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, πρὸς τὴν *αὐτοτελῆ συγκριτικὴν λαογραφίαν*, τῆς ὁποίας τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν μέθοδον πολὺ βραδύτερον κατὰ τὸ 1902 διετύπωσεν ἀριστοτεχνικῶς ὁ Albr. Dieterich.

Ταυτοχρόνως μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ μεγαλυτέρου τούτου ἔργου ἐξηκολούθει δημοσιεύων καὶ πλεῖστα ἄλλα εἰς διάφορα περιοδικά, εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ὁποίων μετεῖχεν ἐνεργῶς, ὡς εἶναι ὁ *Παρθενών*, ἡ *Ἀνατολικὴ Ἐπιθεώρησις* καὶ πρὸ πάντων ἡ *Ἑστία*, οὐ μόνον ἐπιστημονικά, ἀλλὰ καὶ μεταφράσεις ξένων λογοτεχνημάτων, ἔτι δὲ καὶ γρίφους καὶ αἰνίγματα.

Καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς περιόδου ταύτης τοῦ βίου του ἔδωκε νέα δείγματα τῆς γενναιότητος καὶ τοῦ φιλελευθέρου τοῦ φρονήματος αὐτοῦ. Κατὰ τὸ 1873 ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὰ τῆς φοιτητικῆς φάλαγγος. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικώτατος διὰ τὸ γενναῖον καὶ φιλελεύθερον αὐτοῦ φρόνημα ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησε τότε πρὸς τοὺς φοιτητὰς καὶ τὸν ὁποῖον δημοσιεύομεν ἐναυθῆ, ἵνα γνωσθῇ κάλλιον ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνδρός.

«Ὅταν ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, παραβαίνων τὰ ἴδια νομοθετήματα, διότι σήμερον κρίνει ἀντίθετα πρὸς τοὺς φιλοδόξους του σκοποὺς αὐτά, τὰ χθὲς ἐξυψηρετήσαντα αὐτούς, ὅταν παντοίας καταβάλλῃ προσπαθείας, ὅπως καταπνίξῃ τῶν πολιτῶν τὸ φρόνημα, ἕκαστος προμαντεύει, ὅτι ἀβεβαία εἶναι ἡ τύχη τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων του. Ἄλλ' ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἄς μάθῃ ὅτι ἂν οἱ νεαροὶ τοῦ Πανεπιστημίου σπουδασταὶ ἐπίστευσαν ἄλλοτε εἰς τὰς εὐέλπιδας αὐτοῦ ἐπαγγελίας, ἂν ἐσφαλμένως διέγνωσαν ἐν αὐτῷ τὸν ἄνδρα, τὸν δυνάμενον νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ περὶ αἰσιωτέρου τοῦ ἔθνους μέλλοντος ὄνειρά των, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐτάχθησαν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκθύμως ἠγωνίσθησαν, ἤδη, ὅτε βλέπουσιν, ὅτι αἱ ἐλπίδες των ἐψεύσθησαν καὶ τὰ ὄνειρά των ὡς καπνὸς διεσκεδάσθησαν, ἤδη ὅτε βλέπουσιν, ὅτι μία θωπεία αὐλικὴ κατώρθωσε νὰ μεταβάλῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν φιλελεύθερον τοῦ παρελθόντος ἄνδρα,

ἀπογοητευμένοι πλέον θὰ ἔξαναστῶσι, ζητοῦντες λόγον παρὰ τοῦ προδόντος τὰς ἐλπίδας των».

Φυλακισθεῖς δὲ κατόπιν τούτου μετ' ὀλίγων ἄλλων, θεωρηθέντων πρωταίτιων, ἐπειδὴ ἔθεωρήθη ὡς αἰτία ἐπιβαρυντικὴ κατὰ τινος τούτων, τοῦ Σπανίδου, καὶ ἡ ἐκφώνησις δύο λόγων πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ Πολίτης δὲν διστάζει δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν *Αἰῶνα* νὰ διακηρύξῃ «ὅτι τὸν πρῶτον λόγον περὶ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀστυνομικῶν ἐπεμβάσεων, συνέταξε μὲν αὐτός, ἐξεφώνησε δὲ μόνον ὁ Σπανίδης».

Ἔτι τινὰ βραδύτερον, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δομοκοῦ τὸ 1878, διακόπτων τὰς ἐν Γερμανίᾳ σπουδὰς του κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔσπευσε νὰ καταταχθῇ εἰς τὸν στρατόν. Εὕρισκόμενος δ' ἐν Θεσσαλίᾳ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσῃ θῦμα τοῦ γενναίου αὐτοῦ καὶ φιλοδικαίου φρονήματος, διότι ἠθέλησε νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ τοῦ λοχαγοῦ του δυστυχῆ χωρικὸν καταφανῶς ἀδικούμενον.

Μετὰ τετραετεῖς σπουδὰς ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ σχολῇ ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του ἐν Ἀθήναις ἀπεστάλη κατὰ τὸ 1876 ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐσπούδασεν ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὸ Μόναχον, συνδεθεὶς διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ ἀειμνήστου βυζαντινολόγου Κ. Krumbacher, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε καὶ διδάσκαλος εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν.

Καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Γερμανίᾳ φοιτήσεώς του δὲν διέκοψε τὴν παραγωγικὴν του ἐργασίαν καὶ τὴν δημοσίευσιν ἰδίως ἐν τῇ *Ἐστία* διαφόρων ἄρθρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λαογραφικῶν, ἀλλὰ καὶ διαφόρων μεταφράσεων ξένων λογοτεχνικῶν ἔργων.

* * *

Κατὰ τὸ 1880 ἐπανελθὼν ἐκ Γερμανίας ἀναλαμβάνει τὴν κατὰ-τάξιν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἣτις καὶ διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1880 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1884, προῖον δὲ τῆς ἐργασίας ταύτης ὑπῆρξε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1882 δημοσιευθεῖσα μικρὰ μελέτη «Περὶ κατατάξεως βιβλιοθήκης καὶ ἰδία τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς»⁽¹⁾:

(1) Εἰς τὰ βιβλιοθηκονομικὰ καὶ τὰ βιβλιογραφικὰ ἠσχολεῖτο ἤδη πολὺ πρότερον ὁ Πολίτης, κατὰ δὲ τὸ 1873 εἶχε προσκληθῆ καὶ εἰς Χίον, τῶν σχολῶν τῆς ὁποίας ἐδημοσίευσεν τὸν κατάλογον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Τὸ ἐπίπλονον καὶ μακρὸν τοῦτο ἔργον δὲν ἠμπόδισε τὸν χαλκέντερον ἐπιστήμονα ἀπὸ τῆς ἄλλης αὐτοῦ συγγραφικῆς ἐργασίας, ἐδημοσίευσεν δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν τούτων πλήθος πραγματειῶν, ἰδίᾳ λαογραφικῶν, ἀλλὰ καὶ μεταφράσεις καὶ ἄλλα διάφορα εἰς διάφορα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περιοδικά, συνειργάσθη δὲ καὶ τακτικὰ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ *Αἰῶνος*.

Κατὰ τὸ 1882 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος μετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἐζηριάτισεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν γραμματεὺς καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἀπὸ τοῦ 1883 δημοσιευόμενον *Δελτίον* παρέσχε μεγίστας ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὴν λαογραφίαν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1884 μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς κατατάξεως τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς διωρίσθη τριμηματάρχης τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Παραιτηθεὶς δὲ τῆς θέσεως ταύτης κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1885 διωρίσθη ἐκ νέου τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἀνετέθη δ' εἰς αὐτὸν τότε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ὡς ἐκπαιδευτικὸς ὑπάλληλος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ μὲ τὴν συνήθη του μεθοδικότητα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὰ σημειώματά του σφάζεται ἀκόμη τετραδίων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπὶ διαφόρους τίτλους κατέγραψεν ὅσα ἔπρεπε νὰ μελετήσῃ διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς αὐτὰ μεταξὺ ἄλλων ἀπαντᾷ καὶ ἡ σκέψις περὶ ἰδιαιτέρου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἡ ὁποία πολὺ βραδύτερον ἔμελλε νὰ πραγματοποιηθῆ. Εἶναι δὲ πολλαὶ καὶ ἄξιαι λόγου αἱ καινοτομίαι, ὅσαι δι' αὐτοῦ εἰσήχθησαν πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ διδασκαλικοῦ κλάδου καὶ βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται καὶ εἰσαγωγή τῆς διδασκαλίας τῶν νέων ἑλληνικῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, αὐτὸς δὲ καθώρισεν καὶ τοὺς συγγραφεῖς καὶ κατήρτισεν τὸν πρῶτον κανόνα τῆς ἐκλογῆς τῶν τεμαχίων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ περιληφθοῦν εἰς τὰ σχετικὰ διδακτικὰ βιβλία. Αἱ βελτιώσεις αὗται καὶ αἱ καινοτομίαι, γενόμεναι μάλιστα ὑπ' ἀνθρώπου μὴ ἀνήκοντος εἰς τοὺς παιδαγωγικούς, ἀποδεικνύουν ἅπαξ ἔτι ἄφ' ἑνὸς μὲν τὴν ὀρθὴν καὶ ὀξεῖαν ἀντίληψιν, τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν μεθοδικότητα ἐν τῇ

ἐργασία, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν αὐστηρὰν εὐσυνειδησίαν, ἣτις ἐν παντὶ διέκρινε τὸν Πολίτην, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἀνελάμβανεν.

Καθ' ὃν ὁμοως χρόνον ἠσχολεῖτο μὲ τὴν Ἐκπαίδευσιν δὲν ἐλησμόνει καὶ τὴν λαογραφίαν. Χρησιμοποιῶν τὸ κῆρος τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς θέσεώς του ἀπευθύνει κατὰ τὸ 1887 ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως, προτρέπων αὐτοὺς εἰς τὴν περισυλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου, κατῳρθωσε δ' οὕτω τὰ συγκεντρώσει πλούσιον ὕλικόν, τοῦ ὁποίου ἔκαμε χρῆσιν κατόπιν εἰς τὰς ἐργασίας του. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινε μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1888, ὅποτε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, μὴ θέλων νὰ γίνῃ πολιτικὸν ὄργανον ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ὑπηρεσίας του. Ἀξίζει δ' ἐνταῦθα νὰ παρατεθῇ ἡ ἐπιστολή, ἣν ἀπηύθυνε τότε πρὸς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην, διότι εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀνώτεραν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἐκείνην· καὶ διὰ τὴν πολιτείαν ἐν γένει καὶ διὰ τὰ καθήκοντα τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν⁽¹⁾.

«Ἀναγκαῖον κρίνας νὰ υποβάλω τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας παραίτησίν μου, καθῆκον ἔχω νὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς, οἵτινες μ' ἐτιμῆσατε διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς εὐνοίας σας, τοὺς λόγους, τοὺς πείσαντάς με εἰς τοῦτο. Ὅτε τὸ παρελθὸν ἔτος, μετὰ τὴν ἀνοδὸν ὑμῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τοῦ τμηματάρχου τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, σχεδὸν ἀπολιπὼν φιλολογικὰς ἐργασίας προσφιλεῖς, εἰς ἃς ἀπὸ γεαροῦς ἡλικίας ἀσχολοῦμαι, μόνον πόθον εἶχα νὰ ὑπηρετήσω τὴν κυβέρνησιν ὑμῶν, ἐν τῷ ἀναμορφωτικῷ ἔργῳ της, ἐργαζόμενος ὅση μοι δύναμις πρὸς βελτίωσιν τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, πρώτιστον δὲ μέλημά μου ἐθεώρουν, μηδὲ κατὰ κεραίαν παρεκκλίνων ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τοῦ αὐστηροῦ σεβασμοῦ τῶν κειμένων νόμων καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς ὑπηρεσίας, νὰ διευκολύνω τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει ἀείποτε δ' εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ὑμετέραν

(1) Ἡ ἐπιστολή αὕτη ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι *Πολτεία* τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1920, ἀρ. 1140 ὑπὸ τοῦ Δ. Χατζοπούλου (Συμπολίτου).

γνώμην ἐνήργουν, θεωρῶν, ὅτι ἐκ πάσης ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ὑπηρεσίας ἐνεργείας προσεγίνετο εἰς τὴν κυβέρνησιν βλάβη δυσανάλογος πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως ἀτόπων βουλευτικῶν ἀξιώσεων ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ.

»Εἰς μὲν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν, ἅτινα ἢ διεύθυνσις δύο τμημάτων τοῦ ὑπουργείου ἐπέβαλλε, προσεπάθουν νὰ ἐπαρκέσω διὰ νυχθημέρου συντόνου ἐργασίας. Ἄλλὰ δυσχερὴς ἦτο ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ποικίλων καὶ πολυπληθεστάτων καὶ οὐχὶ σπανίως πρὸς ἀλλήλας συγκρουομένων ἀπαιτήσεων, δεινυμένη ἐνίοτε διὰ τῆς ἀντιθέσεως τινῶν ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν νόμον. Τὰ ποικίλα συμφέροντα τοῦ πολυαριθμοῦ προσωπικοῦ, τοῦ ὑπαγομένου εἰς τὰ ὑπ' ἐμοῦ διευθυνόμενα τμήματα (ἀνέρχεται δ' εἰς 4500 περίπου ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν, ἐλληνοδιδασκάλων, δημοδιδασκάλων, γραμματοδιδασκάλων, γυμναστῶν καὶ ὑπηρετῶν), εἶναι πηγὴ ἀέναος συστάσεων καὶ ἀπαιτήσεων, εἰς ἃς προστίθενται καὶ αἱ ἀπαιτήσεις περὶ παρανόμου ἐγγραφῆς καὶ προδιβασμοῦ μαθητῶν, αἵτινες, καίπερ εὐτελεῖς καὶ ταπειναί, εἶναι ὅμως ἐπίσης ὀχληραὶ καὶ ἐπίσης ὀξεῖαι. Ἄρκοῦμαι δὲ πρὸς τοῦτο νὰ σᾶς ἀναφέρω τὸ παράδειγμα τοῦ βουλευτοῦ***, ὅστις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συμπολιτευόμενος ὢν βουλευτῆς καὶ στενὸς φίλος μου, σφοδρῶς μὲ μισεῖ καὶ μὲ καθυβρίζει, ἀφ' ὅτου ἠρνήθη νὰ προκαλέσω τὸν παράνομον προδιβασμὸν προστατευομένου του τινὸς μαθητοῦ.

»Διὰ τὴν πληθώραν τῶν τοιούτων ἀπαιτήσεων, διὰ τὴν πρόθυμον τῶν συστάσεων ἐκπλήρωσιν, οὐδεμίαν συνήθως ὁμολογοῦσι χάριν οἱ ἀπαιτηταί, θεωροῦντες ταῦτα ὡς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος. Καὶ ἡ εὐλογωτάτη ὅμως παράλειψις γεννᾷ δυσαρεσκείας δυσεξιτήλους καὶ προκαλεῖ παράπονα διαρκῆ. Καὶ εὐλόγως μὲν ἠδύνατό τις, ἂν πρὸς οὐδὲν ἐλογίζετο τὸ συμφέρον τοῦ κόμματος καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας, νὰ γίνετο ἀρεστὸς πρὸς πάντας, ἀποτρέπων ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς δυσαρεσκείας καὶ ἐπιτηδείως ἐπιρρίπτων τὴν εὐθύνην τῶν προκαλουσῶν ταύτας ἀφορμῶν εἰς τοὺς προϊσταμένους του· ἀλλὰ θεωρῶν τοῦτο ἀσυνείδητον κατάχρησιν ἐμπιστοσύνης, προσεπάθησα πάντοτε νὰ ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην τούτων, ἐφ' ὅσον μοι ἦτο ἀρκετόν, εὐκολύνων οὕτω τὸ ἐπ' ἐμοῖ τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως τοῦ ὑπουργείου, ὅπερ διὰ τὴν πληθὺν τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ἐπιμο-

χθότατον καὶ ἀνιαρόν. Ὅθεν ἐφ' ὅσον πλεῖστα τῶν ἀναποφεύκτων παραπλόνων ἐστρέφοντο κατ' ἐμοῦ καὶ αἱ προκαλοῦσαι ταῦτα αἰτίαι ἀπεδίδοντο εἰς ἀδεξιότητα ἢ εἰς σχολαστικὴν τινα ἐμμονὴν μου εἰς τοὺς τύπους (διότι οὕτω συνηθίζομεν νὰ ἀποκαλῶμεν τοὺς νόμους, ὅταν ζητῶμεν νὰ παραβιάσωμεν αὐτούς), ἐφρόνουν, ὅτι ἤμην πιθανῶς χρήσιμος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἔχων ἄλλως πένιχρόν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἐπαρκὲς ἀντισήκωμα ἔργου ἀγαθίστου τὴν βεβαιότητα, ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ οἰανδήποτε ἐνέργειάν μου εἰς λόγους προσωπικοῦ συμφέροντος οἰουδήποτε. Τελευταῖον ὅμως ἔνεκα ἰδίως τῆς περικαλυπτομένης μὲν, ἀλλὰ καταδήλου δυσαρρεσκείας, ἣν προσεκάλεσεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, δι' οὗ περιορίζονται αἱ περιπτώσεις τῆς ἀπολύσεως καὶ τῆς μεταθέσεως τῶν δημοδιδασκάλων καὶ ἡ κατάργησις τῶν ἀτελῶν σχολείων, αἱ κατὰ τῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ ὑπηρεσίας αἰτιάσεις ἐπετάθησαν, ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι συμφέρον νὰ παροραθῶσιν ἐντελῶς. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἀπομακρυνσίς μου ἐκ τοῦ ὑπουργείου δυνατὸν νὰ ὑπολειφθῇ ὡς ἱκανοποίησις τις τῶν διατυπυόντων παράπονα κατὰ τῆς ὑπηρεσίας τῶν τμημάτων, ἃ διευθύνω, φρονῶ, ὅτι ἡ πρὸς ὑμᾶς ἀφοσίωσίς μου καὶ ὁ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὑμετέρας πολιτείας θερμὸς πόθος μου, μοὶ ἐπέβαλλον τὸ καθήκον νὰ παραιτηθῶ τῆς ὑπηρεσίας».

Κατὰ τὴν 5ῃν Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐνιμφεύθη τὴν Μαρίαν Φιλοσοφοπούλου, ἣτις ὡς ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἰδίου πολλάκις ἤκουσα, ὑπῆρξε δι' αὐτὸν πολύτιμος σύντροφος, διότι τοῦ ἐδημιούργησέ τὸ ἤρεμον καὶ πλήρες στοργῆς οἰκογενειακὸν περιβάλλον, τοῦ ὁποίου τόσην εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους μελέτας καὶ ἐρεῦνας του.

* * *

Ἀπομακρυνθεὶς τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἀνέλαβε κατὰ τὸ 1889 μετὰ τοῦ Γ. Δροσίνη τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἐτῶν συνειργάζετο. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἀνέλαβε καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Γ. Μπαρτ ἐκδιδομένου «Ἐγκυκλοπαιδικῆς Λεξικοῦ».

Ἡ συνεχὴς αὕτη συνεργασία τοῦ Πολίτου εἰς διάφορα φιλολο-

γικά περιοδικὰ καὶ ἡ ἐκ ταύτης σχέσις αὐτοῦ πρὸς τοὺς νέους λογοτέχνας τῆς ἐποχῆς, ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Πολλάκις ἤκουσα παρὰ τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ Γ. Δροσίῃ, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἠνοιξεν ἐνώπιον τῶν νέων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τοὺς κόσμους τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, πρῶτος αὐτὸς ἔστρεψε τὴν προσοχὴν των πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἐνεθάρρουνεν αὐτοὺς εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν σπουδὴν τούτου καὶ τὴν δημιουργίαν ἔργων καθαρῶς ἑλληνικῶν. Ἢ δ' ὅλη ἔκτοτε παρατηρηθεῖσα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην λογοτεχνικὴ κίνησις ἔχει τὴν ἀρχικὴν πηγὴν τῆς εἰς αὐτόν.

*
* *

Ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1890 ἐξελέγη καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ὡς καθηγητὴς ἐδίδαξε κυρίως πολιτικὰς καὶ σκηρικὰς ἀρχαιότητας, κατὰ τινὰς δὲ περιόδους καὶ ἱστορίαν τῶν θρησκευμάτων. Ὅτι ἔχαρακτήριζε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασι καὶ ἐν τοῖς φροντιστηρίοις ὑπῆρξεν ἡ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ διατύπωσις καὶ ἡ προσπάθεια ὅπως ἀνιψώσῃ καὶ εἰσαγάγῃ τοὺς νεαροὺς φοιτητὰς εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν καὶ μέθοδον. Πρῶτος δ' ἀντὶ τοῦ κρατοῦντος ἀκριτοῦ ἐνώπιον τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων ἐνθουσιασμοῦ εἰσήγαγε τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῶν ἔρμηνείαν. Ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ ταῦτα καὶ τὸ μάθημα αὐτοῦ ἀπέβαινε διὰ τοὺς ἀνεπαρκῶς παρεσκευασμένους φοιτητὰς βαρὺ καὶ δύσκολον. Τοῦτο ἠσθάνετο καὶ ὁ ἴδιος, ἀλλ' οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ συγκαταβῇ πρὸς τοὺς φοιτητὰς, καταβιβάζων τὸ ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον τῆς διδασκαλίας του καὶ θυσιάζων τὴν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν τοῦ μαθήματός του διατύπωσιν. Ἐθεώρει προτιμότερον καὶ προσεπάθει πράγματι μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀνασύρῃ τοὺς φοιτητὰς πρὸς ἑαυτόν· καὶ διὰ τοῦτο ὅπου ἔβλεπε φύσεις δεξιὰς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπεδέχετο αὐτὰς καὶ προθύμως ὑπεβοήθει καὶ ὑπεβάσταζεν, ἵνα ἀνέλθουν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, οὐ μόνον παντοιοτρόπως καθοδηγῶν καὶ συμβουλευῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πατρικῆς ὄντως καλοκαγαθίας παρέχων ἑλευθέραν τὴν χρῆσιν τῆς πλουσίας

αὐτοῦ βιβλιοθήκης καὶ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν ἀποταμιευμάτων ἀφθόνως χορηγῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἠτύχησε νὰ ἴδῃ περὶ αὐτὸν ἀγαπητοὺς μαθητάς, οἵτινες εἰς οἶονδῆποτε φιλολογικὸν κλάδον καὶ ἂν ἐργάζωνται τὴν ἐπιστημονικὴν του μέθοδον μεταχειρίζονται καὶ τῷ πνεύματι αὐτοῦ στοιχοῦσι.

Καρπὸς τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτοῦ διδασκαλίας καὶ τῆς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολίας ὑπῆρξαν διάφοροι αὐτοῦ ἀρχαιολογικαὶ ἐργασίαι, ὡς π. χ. ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον ἙΑριστοτέλους ἙΑθηναίων Πολιτεία, Τρία εἰσαγωγικὰ μαθήματα εἰς τὴν ἐρομηνεῖαν τῆς ἙΑριστοτελείου συγγραφῆς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1891-1892, ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον Χάρυβδιδος, Τὰ Πραξιτέλεια ἀνάγλυφα τῶν Μουσῶν καὶ ἄλλαι. Χάριν δὲ τῶν φοιτητῶν μετέφρασεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῇ καὶ τοῦ Γίλβερτ, ἙΑγχειρίδιον ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου βίου τῶν ἙΑλλήνων, ἐφοδιάσας αὐτὸ διὰ πλείστων σοφῶν σημειώσεων καὶ παρατηρήσεων, ἔνθα ἀναπτύσσονται νεώτεραι γνῶμαι, ἢ ἴδιαι περὶ τῶν ἐξεταζομένων θεμάτων ἀντιλήψεις. Κατὰ τὸ 1907 ἐξελέγη Πρύτανις, πρυτανεύσας κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1907-1908.

*
* *

ἘΑλλὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔργον καὶ ἡ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολία οὐδόλως ἐμείωσε τὸν πρὸς τὰς λαογραφικὰς μελέτας ζῆλον αὐτοῦ, πολὺ δὲ περισσύτεραι καὶ σπουδαιότεραι εἶναι αἱ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα δημοσιευθεῖσαι λαογραφικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι. ἘΑπὸ δὲ τοῦ 1899 ἀρχίζει διὰ τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῇ τὴν δημοσίευσιν τῶν μνημειωδῶν αὐτοῦ Μελετῶν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἙΑλληνικοῦ λαοῦ, ὧν ὡς πρῶτον μέρος ἐξεδόθησαν αἱ Παροιμίαι. Ἡ δημοσίευσις τῶν παροιμιῶν ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1902 φθάσασα εἰς τὸν Δ' τόμον, διεκόπη δὲ κατόπιν τῆς διακοπῆς τοῦ δανεισμοῦ βιβλίων ἐκ τῆς ἙΑθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη ὁ Πολίτης νὰ ἀποδώσῃ «τὰ τέσσαρα ἢ πέντε βιβλία, ὡς λέγει ὁ ἴδιος⁽¹⁾, . . . τὰ ὁποῖα, σπάνια καὶ δυσπρόσιτα ὄντα, ἦσαν αὐτῷ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς συλλογῆς τῶν παροιμιῶν».

(1) Παραδόσεις τ. Α', Πρόλογος.

Δυστυχῶς ἔκτοτε δὲν κατωρθώθη νὰ συνεχισθῆ ἡ δημοσίευσίς ἕνεκα τῆς ἐν τῷ μεταξὺ διακοπῆς τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ.

Ἄλλὰ τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶχε καὶ τὴν καλὴν του ὄψιν. Διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μεγαλόδωρος χορηγὸς τῆς φερωνύμου βιβλιοθήκης Γρηγόριος Μαρασλῆς ἐπέτρεψε τὴν ἔκδοσιν ἄλλου βιβλίου ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν *Μελετῶν* του, οὕτω δὲ εἶδον τὸ φῶς αἱ *Παράδοσεις*, αἵτινες ὅμως δυστυχῶς εἶχον τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὰς *Παροιμίας*, νὰ μείνουν ἡμιτελεῖς. Διότι μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου ἐπῆλθεν ἡ διακοπὴ τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ καὶ οὕτως ἔμεινεν ἀνέκδοτος ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος αὐτῶν τόμος.

Διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ τούτων ὁ Πολίτης ἀναδεικνύεται εἰς τῶν κρατίστων τοῦ κόσμου λαογράφων, δημιουργὸς δέ, ἰδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας. Ἐν αὐτοῖς παύει πλέον ἡ ἀναζήτησις τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου ἐν τῷ σημερινῷ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ βίῳ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀδιασπάστου αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῆς σήμερον συνεχείας καὶ ἐνότητος, ἡ δ' ἐπιστήμη τοῦ Πολίτου παρουσιάζεται ἐξειλιγμένη εἰς ἐπιστήμην συγκριτικὴν παγκόσμιον, ἣτις, ὡς ὁ ἴδιος διετύπωσεν ἀργότερον (1), σκοπὸν καὶ τέλος ἔχει νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰς ἐκδηλώσεις ἐκείνας τοῦ βίου τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ὅσαι δὲν προῆλθον ἐξ ἐπιδράσεως γνωστῶν ἱστορικῶν προσώπων, ἀλλ' εἶναι συνέχεια ἢ διαδοχὴ προηγηθεισῶν κοινωνικῶν καταστάσεων ἢ μεταβολὴ ἢ παραφθορὰ ἄλλοις ἑλλόγων ἐκδηλώσεων τοῦ βίου ἐν τῷ παρελθόντι.

Τῶν τάσεων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἴχνη παλαιότερα ἐσημειώσαμεν ἤδη ἀνωτέρω, ἐνισχύθησαν δ' αὐταὶ βαθμηδὸν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν Ἀγγλων ἀνθρωπολόγων καὶ ἰδία τοῦ γνωστοῦ Tylor, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ διασήμου Γερμανοῦ φιλολόγου Albrecht Dieterich. Διατηρεῖ ὅμως πάντοτε ὁ Πολίτης ἐν τῇ ἀντιλήψει αὐτοῦ περὶ τῆς λαογραφίας ὡς ἐπιστήμης καὶ ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ ἐρεῦνης ἀδιαφιλονίκητον προσωπικὴν αὐτοτέλειαν.

Παρ' ὅλην ταύτην τὴν κολοσσιαίαν ἀρχαιολογικὴν καὶ ἰδία λαογραφικὴν ἐργασίαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἔπαυσεν ὁ

(1) Λαογρ. τ. Α', σ. 7.

Πολίτης ἀσχολούμενος καὶ περὶ τὰ ἄλλα, εἰς ὅσα παιδιόθεν ἠσχολεῖτο. Παρεῖχε τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐδημοσίευε μεταφράσεις καὶ ἐλάμβανε συχνὰ μέρος εἰς διαφόρους κριτικὰς λογοτεχνικῶν ἔργων ἐπιτροπὰς. Τότε πλὴν ἄλλων μετέφρασεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ καὶ τὸν Β' τόμον τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας τοῦ Χρίστ, καθὼς καὶ τοῦ Ἀλ. Δουμᾶ, Τὸ χρῆμα, καὶ εἰς ἰδίαν ἔκδοσιν τοῦ Μερμερὲ τὴν Κολόμπαν. Εὐχαρίστως δὲ καὶ ἐντελῶς ἀφιλοκερδῶς παρεῖχε τὰς ἐπιστημονικὰς ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, λαμβάνων μέρος εἰς διαφόρους κρατικὰς ἐπιτροπὰς, ἀσχολουμένας περὶ τὴν ὀνοματοθεσίαν δῆμων καὶ ὁδῶν.

Βαθμηδὸν ὅμως ἀρχίζει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ ἀπορροφᾷ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν ἡ λαογραφία. Ἀπὸ τοῦ 1907 προσθίεται εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ λαογραφικὰ μαθήματα, δι' ὧν παρέχων εἰς τοὺς φοιτητὰς ἔννοιαν τῆς ἐπιστήμης ταύτης καὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς παροτρύνει εἰς τὴν περισιλλογήν καὶ μελέτην τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου, κρίνει δὲ τὰς ὑποβαλλομένας εἰς αὐτὸν ἐργασίας, καθοδηγῶν τοὺς γράψαντας εἰς τὴν ὀρθὴν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν καὶ ὁδόν. Εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα, καθὼς καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ 1909 ἀρξαμένην ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ δελτίου τῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας ὀφείλεται ἡ δημιουργία τῆς ὑπαρχούσης σήμερον ἐπιστημονικῆς λαογραφικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι.

Ἄλλὰ τὸ κορύφωμα τῶν διὰ τὴν λαογραφίαν προσπαθειῶν τοῦ Πολίτου ἀποτελεῖ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἴδρυσις τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1908, διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δελτίου τῆς ὁποίας, τῆς Λαογραφίας, ὀργανοῦται πλέον ἢ ἐν Ἑλλάδι λαογραφικὴ κίνησις καὶ λαμβάνει τὸν πρέποντα ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα. Ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀπετέλεσε δι' αὐτὸν κατὰ τὰ τελευταῖα δώδεκα ἔτη τοῦ βίου του τὸ προσφιλέστατόν του ἔργον. Ὡς καὶ ἄλλοτε παρετήρησα⁽¹⁾, ἡ Λαογραφία εἶναι ἔργον πραγματικῶς ἰδικόν του, εἰς ἐκάστην σελίδα τοῦ ὁποίου ἀνευρίσκει κανεὶς τὸν τύπον του, τὴν σφραγίδα τοῦ πνεύματός του. Δὲν περιορίζεται μόνον νὰ δημο-

(1) Λαογρ. Η' σ. 244.

σιεύη τὰ ἀποστελλόμενα, τὰ ἐπιθεωρεῖ, τὰ ἐλέγχει, ζητεῖ πληροφορίας παρὰ τῶν ἀποστολέων διὰ τὰ ἀμφίβολα, συμβουλεύει καὶ καθοδηγεῖ καὶ ἐν τέλει συμπληρώνει τὰς συλλογὰς μὲ τὰς πολυτίμους παρατηρήσεις καὶ σημειώσεις του, αἱ ὁποῖαι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς εἶναι ἀρκεταὶ ὅπως καθοδηγήσουν εἰς περαιτέρω ἐρεῦνας καὶ ἐργασίας.

Πλὴν τούτου ἀπησχόλει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1912 καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων. Τῇ χορηγίᾳ τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ καὶ συγγραφέως Ἄλ. Πάλλη προέβη εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν γνωστῶν αὐτοῦ Ἐκλογῶν ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ κειμένου τῶν ὁποίων ἠναγκάσθη συστηματοποιῶν τὰς σημειώσεις του νὰ κατατάξῃ τὰ γνωστὰ εἰς αὐτὸν ἄσματα καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τὰς παραλλαγὰς. Ἦδη δὲ ἀπὸ τοῦ 1913 προεβλήθη εἰς αὐτὸν ὅπως ληφθῆ κρατικὴ μέριμνα περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἀλλ' ἀγνωῶ διὰ τίνα λόγον τὸ πρᾶγμα ἐματαιώθη. Εἰς τὴν κατάταξιν ταύτην ἐβοήθησα αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὰ 1914, εἶχε δὲ πάντοτε τὴν ἐλπίδα ὅτι μέχρι τέλους θὰ εὐρίσκετο ὁ ἐκδότης, εἶτε τὸ Κράτος εἶτε φιλόμουσος ἰδιώτης, ὅτε κατὰ τὸ 1918 ἐπανελήφθησαν αἱ ἐνέργειαι ἐκ μέρους κρατικῶν παραγόντων. Προετίμησεν ὅμως τότε ὅπως, ἀντὶ τῆς μονομεροῦς κρατικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἁσμάτων, ἰδρυθῆ κρατικὸν ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συνέχισιν τῶν ἐπιστημονικῶν λαογραφικῶν ἐρευνῶν ἐν Ἑλλάδι, αἵτινες λόγῳ τῆς ἐπελθούσης νέας οἰκονομικῆς καταστάσεως ἐκινδύνευον νὰ σταματήσωσιν ἐλλείψει πόρων. Οὕτως εἶδε τὸ φῶς τὸ «*Λαογραφικὸν Ἄρχειον*», τοῦ ὁποίου σκοπὸς ἀκριβῶς ἐτέθη ἢ περισυλλογὴ καὶ δημοσίευσίς τῶν λαογραφικῶν μνημείων, θεωρουμένων ὡς κειμηλίων τῆς ἔθνικῆς ψυχῆς. Τοῦ Λαογραφικοῦ τούτου Ἀρχείου προσέστη ὁ Πολίτης ὡς πρόεδρος τῆς ἐφορευτικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, πολλαχῶς δὲ συνετέλεσε διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν ὁδηγιῶν του εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτοῦ. Ὑπῆρξε δὲ ἴδρυμα κατ' ἐξοχὴν εἰς αὐτὸν προσφιλές, διότι ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς πανδήμου ἀναγνωρίσεως τῶν μακροχρονίων διὰ τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν μόχθων του, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ἰδρῦθη, διὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια αὐτὸς εἶχε καταβάλει.

Παρὰ τὴν λαογραφίαν ἡ μόνη ἐκ τῶν παλαιότερων ἀσχολιῶν,

τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ὑπῆρξεν ἡ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Φιλαναγνώστης καὶ φιλόβιβλος ὢν, ἀσχοληθεὶς μετ' ἀγάπης εἰς τὴν βιβλιοθηκονομίαν, κινούμενος ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ Krumbacher, ἀπέστειλε κατ' Αὐγουστον τοῦ 1907 ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς λογίους καὶ τοὺς τυπογράφους παρακαλῶν ἵνα ἀγγέλλωσιν εἰς αὐτὸν πᾶσαν ἔκδοσιν ἑλληνικοῦ βιβλίου, κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος ὡς Πρύτανις ἐνήργησεν ἵνα ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἀποφασίσῃ τὴν κατ' ἔτος ἔκδοσιν βιβλιογραφικοῦ παραρτήματος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος, ἐνῶ νὰ ἀναγράφωνται ἅπαντα τὰ ἑλληνιστὶ ἐκδιδόμενα βιβλία καὶ πραγματεῖαι. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτόν, οὕτω δὲ εἶδε τὸ φῶς κατὰ τὸ 1909 τὸ Α' τεῦχος τῆς *Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας*, κατὰ δὲ τὸ 1911 τὸ Β', μέχρι δὲ τέλους τοῦ βίου του συνεχέντρωνε τὰ σχετικὰ δελτία διὰ τὴν συνέχισιν αὐτῆς. Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς *Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας* παρέσχεν ὁ Πολίτης εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην σπουδαιοτάτην ὑπηρεσίαν, εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν εὐρίσκετο ὁ τρόπος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις νὰ συνεχίσῃ αὐτήν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἐν τῷ συνόλω του τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Πολίτου, βαθύ, συνεχές, ἐνιαῖον καὶ ἀδιάσπαστον, παρ' ὅλην τὴν πολυμέρειαν αὐτοῦ, ἔχον τὰς ἀπωτάτας ρίζας του εἰς τὴν βαθυτάτην αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα Ἑλλάδα ἀγάπην. Διὰ τὸν Πολίτην δύναται ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδοιασμοῦ νὰ λεχθῇ τὸ τοῦ ποιητοῦ ὅτι ἔκλεισε μέσα του τὴν *Ἑλλάδα ὅλην*.

* * *

Παρ' ὅλην ὁμως τὴν ἀπορρόφησιν, δύναται τις νὰ εἴπῃ, αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ λαογραφικοῦ του ἔργου δὲν ἔμενε καὶ ἀμέτοχος εἰς τὴν ἄλλην περὶ αὐτὸν κίνησιν. Αἱ τύχαι ἰδίως τοῦ ἔθνους του βαθύτατα τὸν συνεκίνουν. Μετὰ λύπης δὲ βλέπων τὴν ὄχι εὐχάριστον ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους κατάστασιν, ἣτις δὲν παρεῖχεν ἐλπίδας περὶ τῆς πραγματώσεως τῶν ὀνείρων τῆς φυλῆς, προθύμως ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος μετὰ τοῦ συναδέλφου του Σπυριδωνοῦ Λάμπρου εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας· χάριν δὲ τῶν σκοπῶν αὐτῆς καὶ εἰς Κωνσταντινουπολιν μετέβη, ὅπου καὶ ἐκινδύνευσε νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῆς τουρκι-

κῆς κυβερνήσεως. Καὶ αὐτὸς μὲν διέφυγε τότε, συνελήφθη ὅμως τὸ ἐπόμενον ἔτος κατὰ λάθος ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφός του Παναγιώτης Πολίτης. Ὅτε δ' ἐχειμάζετο ἡ Ἑλλάς μετὰ τὸ 1915 ἕνεκα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σύνταξιν πρὸς τὸν τότε βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀναφορᾶς, ἣτις καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ κρατηθῇ τότε ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας. Μέχρι δὲ τέλους τοῦ βίου του παρέσχε πάντοτε πρόθυμον ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν κρατικὴν ὑπηρεσίαν. Ὅτε κατὰ τὸ 1907 ἰδρύθη τὸ ἐκ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἑποπτικὸν Συμβούλιον τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς αὐτὸ ὡς πρόεδρος ἀφιερῶσας πολὺτιμον χρόνον καὶ πολυτίμους παρασχὼν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ὑπηρεσίας. Ἐπίσης ἔλαβε μέρος ὡς πρόεδρος καὶ εἰς τὴν κατὰ τὸ 1909 συσταθεῖσαν Ἐπιτροπείαν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν γνωμοδοτήσεων τῆς ὁποίας ἦτο καὶ ὁ μόνος εἰσηγητής⁽¹⁾. Μετεῖχε δὲ τακτικὰ καὶ εἰς τὰς ἐφορευτικὰς ἐπιτροπὰς καὶ τὰ συμβούλια τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καὶ τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους ζωηρότατον δεικνύων ἐνδιαφέρον καὶ σπουδαίαν παρέχων συμβολὴν εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἰδρυμάτων τούτων. Πλὴν δὲ τῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας, ὡς εἵπομεν, ὑπῆρξεν ἰδρυτὴς καὶ πρόεδρος μέχρι τέλους τοῦ βίου του, τακτικὰ μετεῖχε καὶ εἰς τὰ συμβούλια τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας, τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε καὶ πρόεδρος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Νικόλαος Πολίτης ὡς ἐπιστῆμων καὶ πολίτης. Ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρξε τὸν μὲν χαρακτῆρα εὐθύς καὶ ἀκέραιος, τὸν δὲ τρόπον γλυκὺς καὶ μειλίχιος, πλήρης ἀγάπης καὶ προθυμίας, παρέχων τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς πάντα, ὅσοι παρεκάλουν αὐτόν, ἀνὴρ κατὰ πάντα χρηστὸς καὶ ἀγαθός. Ἀπέθανε τὴν 12ην Ἰανουαρίου 1921 ἐκ στηθάγχης, ἣν ἐπέτεινεν ἡ μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ βίου στιγμῆς ἀδιάκοπος αὐτοῦ ἐργασία.

ΣΤΙΑΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Διευθυντὴς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου

(1) Αἱ γνωμοδοτήσεις αὗται ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὸ 1920 ὑπὸ τὸν τίτλον: *Γνωμοδοτήσεις περὶ μετονομασίας συνοικισμῶν καὶ κοινοτήτων.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΡΓΩΝ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗΝ ΣΕΙΡΑΝ (1).

- 1865 Διάφορα άρθρίδια εἰς τὰ περιοδικὰ *Χρυσάλλις* καὶ *Φιλόσοφος Μήτηρ*.
- 1866 Ὅμοιως εἰς τὰ αὐτὰ περιοδικὰ καὶ τὴν *Πανδώραν*.
Περὶ Λυκοκανθάρων (*Πανδώρα* 1 Ἰανουαρίου 1866 τ. ΙϚ', σ. 453-4).
Ἄσματα δημοτικὰ Μάνης (*Πανδώρα* 15 Μαρτίου 1866 τ. ΙϚ' σ. 539-541).
- 1867 Διάφορα ἀρθρίδια καὶ δημοσιεύματα ἐν *Πανδώρα* (ΙΗ', 40),
Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἑφημερίδι *Καθῆκοντι* Καλαμῶν.
Περὶ Παραμυθίων παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησὶ (*Πανδώρα* ΙΗ' σ. 93-95).
Νεοελληνικὰ ἀνάμικτα, Δεισιδαιμονίαι (αὐτ. σ. 157-9, 177-9).
Ἄστεια δημοτικὰ ἄσματα (αὐτ. σ. 223-4, 280, 303).
Ἄσματα δημοτικὰ Μάνης (αὐτ. σ. 343-4, 438-440).
Ἡ νῆσος Κρήτη (*Καθῆκοντι* Καλαμῶν ἔτ. Β' φύλ. 54-56, 58-59, 63).
Περὶ Φερῶν (*Καθῆκοντι* Καλαμῶν φύλ. 64-65).
- 1868 Νεοελληνικὰ ἀνάμικτα, Παροιμίαι (*Πανδώρα* ΙΗ' σ. 432-6, 461-2. ΙΘ' σ. 117-8, 357-8).
Ποικίλα (*Πανδώρα* ΙΘ' σ. 224).
Ἀπόσπασμα ἐμμέτρου μεταφράσεως τῶν ὁμηρικῶν ἑπῶν: Α' Ἱστορία τοῦ Εὐμαίου, Ὀδυσσ. Ο 403-461 (*Ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν* 19 Ἰανουαρίου ἀρ. 657 ΙϚ' σ. 1438-9 μετὰ σημ.).

(1) Ὁ κατάλογος οὗτος δημοσιεύεται κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς κατηρτίσθη ἐν εἰδικῇ τετραδίῳ ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Τῶν ἄνευ τίτλου ἀρθρῶν τὸ περιεχόμενον δηλοῦται ἐντὸς ἀγκυλῶν, τῶν δ' ἰδιαιτέρως ἐκπεδομένων πραγματειῶν οἱ τίτλοι ἀναγράφονται διὰ κυρτῶν στοιχείων. (Σ. Σ.)

- Β' Μενελάου Πλάνη, Ὀδυσσ. Δ 351-592 (αὐτ. 8 Μαρτίου σ. 1466-8).
- Βολταίρου, οἱ Φακίραι (Παρισινή Ἰστορία Α' σ. 85-86).
- Γλωσσογραφικαὶ σημειώσεις (Ἐφημ. Φιλομαθῶν ΙΖ' σ. 1455-6).
- 1869 » » » » (αὐτ. ΙΖ' σ. 1718-20, 1764-6).
- Ποίησις δημοτικὴ Μάνης (Πανδώρα Κ' σ. 342-4).
- Περὶ τῆς νήσου Σύρας (Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1869, ΙΖ' σ. 1784).
- Ἀῦρα, ἑφημερίς ἑβδομαδιαία. Καλάμαι. Ἔτος Α' ἀρ. 1-3 (30 Ἰουλ. 1869 - 1 Ὀκτωβρ. 1869). [Ἐπιμέλεια καὶ σύνταξις αὐτῆς].
- 1870 Τὰ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας δυστυχήματα (Καζαμίας Κορομηλᾶ 1871 σ. 97-108. Παρθενὸν Β' σ. 930-6).
- Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα 1870, Α' Πρόλογος σ. 4-6 (μετὰ τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου). Σημειώσεις σ. 11-12, 29, 40, 43-4, 56, 64. Παραμύθια ἀρ. 7 (σ. 35-39) ἀρ. 8 (σ. 40-43) ἀρ. 10 (σ. 46-55).
- Βραχεῖα σημειώσεις περὶ τῶν προγενεστέρων συλλογῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ἁσμάτων (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 65-69).
- Ἄσματα δημοτικὰ ἀρ. 22-27, 54, 61, 79-80, μετὰ σημειώσεων εἰς διάφορα ἄσματα (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 88-93, 110-111, 115-6, 125-7).
- Αἱ περὶ βρυκολάκων προλήψεις παρὰ τῷ λαῷ τῆς Ἑλλάδος (Ἰλισσὸς τ. Β' σ. 401-8, 450-6. Τόμ. Γ' σ. 3 κέ.).
- Ἡ πρὸ τοῦ Κολόμβου Ἀμερικὴ (αὐτ. Β' σ. 366-372).
- 1871 Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. (Σύγγραμμα βραβευθὲν ἐν τῷ Ῥοδοκανακίῳ φιλολογικῷ διαγωνισματι). Τόμος πρῶτος. Νεοελληνικὴ μυθολογία. [Μέρος Α]. Ἐν Ἀθήναις 1871 8ον μικρὸν σ. μγ' 204. [Βλ. καὶ 1874].
- Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι (Παρθενὸν Α' σ. 335-40).
- Κλήδονες (αὐτ. Α' σ. 224-7, 377-82 = Ἐστία 1877, Γ' σ. 406-7).
- Νεοελλ. μυθολογία. Νεράιδες (Παρθενὸν Α' σ. 489-96, 560-4, 601-5).
- » » Δήμητρα καὶ Κόρη (Ἐθν. Βιβλιοθ. Ε' σ. 386-90).
- Τὸ κάστρο τῆς Ὠραίας (αὐτ. Ε' σ. 85-90).
- Καλιόστρος (αὐτ. Ε' σ. 241-2).
- Βραχεῖα σημειώσεις περὶ τῶν προγενεστέρων συλλογῶν δημοικῶν παροιμιῶν (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 129-30).

- Δημῳδοὶ παροιμίαι (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 145-51, 186, ἀρ. 125-177, 491-7).
- Δημῳδὴ αἰνίγματα (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 250-4. ἀρ. 327-351).
- Πρώτη Ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Alfred Maury) (Ἰλισσοῦς Γ' σ. 80-82).
- Βιβλιοκρισίαι: Περὶ Ἀττικοῦ Ἡμερολογίου Ἀσωπίου τοῦ 1871 (ψευδωνύμως ἐν Παρθενῶνος τ. Α' σ. 582-3 καὶ Παλιγγενεσία). — Περὶ Ἀγορᾶς, Δ. Παπαρρηγοπούλου (ἐν Παρθενῶνος τ. Α' σ. 522-7).
- 1872 Δύο ὑποκριταὶ δι' ἓν πρόσωπον (διήγημα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Th. Gautier) (Ἀττ. Ἡμερολόγιον 1872 σ. 99-112).
- Νεοελλ. μυθολογία. Περσεὺς καὶ ἅγιος Γεώργιος (αὐτ. σ. 174-93).
- » » Γίγαντες ἥρωες (Παρθεν. Β' σ. 761-5, 817-24).
- » » Τύχη-Μοῖραι (αὐτ. σ. 887-9).
- » » Ἡρακλῆς-Μίδα (αὐτ. σ. 1045-9).
- » » Χάρος (αὐτ. σ. 1249-59).
- Περὶ δημῳδῶν παροιμιῶν (Παρθενῶν Β' σ. 921-30).
- Ἡ μαγεία παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι (αὐτ. σ. 1093-1105).
- Ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος· ἑλληνικὴ μεσαιωνικὴ διήγησις (αὐτ. σ. 1125-1130).
- Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· τὰ κατὰ τὴν τελευταίην (αὐτ. σ. 1137-1144, 1193-1200).
- Ἰνδικὴ παράδοσις περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γῆς (αὐτ. σ. 1173-4).
- Διάφοροι μεταφράσεις καὶ ποιικίλη σύνεργασία εἰς τὸν Παρθενῶνος τ. Β', Ἀττ. Ἡμερολόγιον 1873, Καζαμίαν Κορομηλά 1873 καὶ Ἐθν. Βιβλιοθήκης τ. Ζ'.
- Μαγεία, φίλτρα (Νεοελλ. ἀνάλεκτα Α' σ. 338-349).
- Χελιδόνισμα (αὐτ. σ. 354-368).
- Περπεροῦνα (αὐτ. σ. 368-374).
- Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν (αὐτ. σ. 374-384).
- 1873 Ἡ ἁγία Σοφία ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (Παρθενῶν Γ' σ. 1-6 [ἀτελές]· ἀνετυπώθη ἐν Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει Β' σ. 129-132).
- Προλήψεις καὶ δοξασίαι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ. Ρουσαλιοῦ (Ἀνατ.

- Ἐπιθ. Α' σ. 97-101). Βασκανία (αὐτ. σ. 537-540, 569-576).
 Τὰ τρία δῶρα τῆς Μοίρας (Περρῆ, *Οἰκογ. ἡμερολόγιον* 1873).
Παιδικὴ ἀνθολογία ἤτοι ἐκλογή ἐκ τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων ποιη-
 τῶν, πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν ὑπὸ Ν. Γ. Π. Ἐν Ἀθήναις
 ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρθενῶνος 1873, 16ον σ. 48.
 Δημώδης φιλολογία· αἰνίγματα καὶ λογοπαίγνια (Ἄνατ. Ἐπιθ.
 Β' σ. 20-25).
 Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῶν ἐν Χίῳ σχολείων.
 Ἐξωτερικὸν Δελτίον (ἐφημερίς *Πολιτεία* 28 Αὐγούστου).
 1874 Φιλολογία καὶ ἀρχαιολογία (Ἄνατ. Ἐπιθ. Β' σ. 111).
 Γλωσσικὴ συμβολή. Ἀνέκδοτα δημοτικὰ ἴσματα τῆς Ἑλλάδος
 (Ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. φιλ. Σύλλογος τ. Η' σ. 496-512).
 Αἰνίγματα καὶ λογοπαίγνια (αὐτ. σ. 512-526).
 Ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια (Ἐθνικὸν πνεῦμα 10 Σεπτ. ἀρ. 699).
 Σκύλα ἀνακτορική. Εἰδήσεις φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαί.
 Σπυριδίων Βασιλειάδης (αὐτ.).
Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου
 τόμος πρῶτος. Νεοελληνικὴ Μυθολογία [Μέρος Β'] 8ον μι-
 κρὸν σ. 320.
 Ἰουλίου Βέρν, Ὀδοιπορία εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, μετάφρα-
 σις (Ἐθνικὸν πνεῦμα ἀρ. 700 κέ. — Ἐξεδόθησαν καὶ τινὰ
 τυπογραφικὰ φύλλα ἰδιαιτέρως).
 Corrispondenze, Atene (*Il Tempo*, Venezia 19, 24 Νοεμβρ.
 καὶ 8 Δεκεμβρίου).
 1875 Προλήψεις καὶ δοξασίαι τοῦ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εὐχαὶ
 καὶ κατάραι (Βύρων Β' φ. 14. 15. Ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ.
 φιλ. Σύλλογος τ. Θ' σ. 321-335. Νεοελλ. ἀνάλεκτα Β' σ. 369-400).
 Τακτικὴ συνεργασία εἰς τὸ Ἐθνικὸν πνεῦμα.
 Ἡ μεταρρυθμισις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου (Ὁμιλία ἐν τῇ Λέσχῃ
 τῶν φοιτητῶν) (Ἐργάτης 13 Δεκεμβρίου κέ.).
 1876 Ἡ πρώτη Μαρτίου (Ἐστία Α', 142-3 = *Λαογρ. Σύμμεικτα* Α', 72-3).
 Τὰ αὐτὰ τοῦ Πάσχα (αὐτ. σ. 220-1 = *Λαογρ. Σύμμεικτα* Α', 74-6).
 Ὁμοπλατοσκοπία (αὐτ. σ. 221-2 = *Λαογρ. Σύμμεικτα* Α', 77-9).
 Δημώδεις παροιμίαι καὶ παραγγέλματα περὶ τῶν μηνῶν τοῦ
 ἔτους (αὐτ. σ. 222-3, 302, 367, 526-7, 640, 686, 749, 794-5).

Ἅγιος Γεώργιος (αὐτ. σ. 268-71=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 80-5).

Ἐνύπνιον Κοραῖ (σημείωσις) (αὐτ. σ. 311).

Ἐπιτομὴ ἐγκύκλιος περὶ προστασίας τῶν πτηνῶν μετὰ σιμ.
(αὐτ. σ. 316).

Ἡ ἔορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (αὐτ. σ. 414-5=Λαογρ. Σύμμεικτα
Α' σ. 86-8).

Ὁ Χάρος καὶ οἱ ἀποθαμμένοι δημ. ἄσμα καὶ σιμ. (αὐτ. Β' σ. 447).

Ὁ ἅγιος Ἡλίας (αὐτ. Β' σ. 460-2=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 89-92).

Ἐδγὰρ Κινέ, τὸ νεώτερον πνεῦμα, μεταφρασθὲν ὑπὸ Ν. Γ.

Πολίτου. Ἐκδίδεται ὑπὸ Γ. Γονίδου. Ἐν Ἀθήναις τύποις

Ἐθνικοῦ πνεύματος 1876 8ον μικρὸν σ. 312.

Ἀνταπόκρισις ἐκ Μονάχου. (Σύλλογοι Βραΐλας 21/3 Δεκεμβρίου).

Ποικίλη συνεργασία ἐν Ἐστίας τ. Α' καὶ Β'.

1877 Μῦθοι ἐκ τῶν τοῦ Λέσσιγκ (Ἐσιία Δ' σ. 430).

Δημῶδη βιβλία. Συντίπας (αὐτ. σ. 433-8=Λαογρ. Σύμμεικτα Α'
σ. 177-86).

Γαδάρου, Λύκου καὶ Ἀλουποῦς διήγησις (αὐτ. σ. 659-64=Λαογρ.
Σύμμεικτα Α' σ. 186-95).

Στρατεία Ρώσων ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τοὺς Τούρ-
κους (αὐτ. σ. 493-4).

Ὁ δακτύλιος τοῦ ἀραβῶνος (αὐτ. σ. 541-2=Λαογρ. Σύμμεικτα
Α' σ. 102-4).

Ὁ Γουλιέλμος Τέλλ πρόσωπον μυθικόν (αὐτ. σ. 623-4=Λαογρ.
Σύμμεικτα Α' σ. 68-9).

Ὁ Μασσαλιωτικὸς θούριος (αὐτ. σ. 626-31).

Χάνς Στόρκους. Ἐκ τῶν τοῦ Ereckmann-Chatrion (αὐτ. σ.
714-9).

Ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Στούαρτ Μίλλ (αὐτ. σ. 747-8).

Μωρῦ, Πρῶται ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου (αὐτ. Γ' σ. 244-7, 259-
61, 276-81, 293-4, 307-9).

Τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον τοῦ κόσμου (αὐτ. Γ' σ. 407-9=Λαογρ.
Σύμμεικτα Α' σ. 171-5).

Διύφοροι μεταφράσεις καὶ σημειώματα (αὐτ.).

1878 Ὁ περὶ τῶν Γοργόνων μῦθος παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν. Ἀθήναι

1878 σ. 17. (Ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισσοῦ τόμ. Β').

- Αἱ τρεῖς ψυχαί, ἐκ τῶν τοῦ Ereckmann-Chatrian (Ἐστία Ε' σ. 17-25).
- Merimée, Ματαῖο Φαλκόνε (αὐτ. σ. 392-8).
- Παραφράσεις ὁμηρικῶν ἐπῶν (αὐτ. σ. 554-6).
- ἜΟλιβερ Τουίστ. Ἐκ τῶν τοῦ Καρόλου Δίκενς (αὐτ.).
- Ἄνεκδοτα Βίκτωρος Οὐγκώ (αὐτ. σ. 590-1).
- Διάφοροι μεταφράσεις καὶ ποιητικὴ ἄλλη συνεργασία ἐν τῇ Ἐστία.
- 1879 Ἡ πενθερὰ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς (Ἐστία Ζ' σ. 376-9 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 105-10).
- Προσοδοκία ἐλεύσεως τοῦ Σκενδέρμπεῦ. Σημειώσεις (αὐτ. σ. 332).
- Ράφτε ξύλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπη (αὐτ. Η' σ. 478).
- Τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων (αὐτ. σ. 814-5 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 100-1).
- Διάφοροι μεταφράσεις καὶ σημειώματα (αὐτ.).
- Παιδικὴ ἀνθολογία. Ἐκλογή ποιημάτων δοκίμων Ἑλλήνων ποιητῶν. (Πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν). Ἐκδίδονται δαπάναις Σπυρίδωνος Κουσουλίνου, βιβλιοπώλου. Ἐν Ἀθήναις 1879.
- 1880 Δημῶδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι. Ἐν Ἀθήναις τυπογρ. Παρ-
ρασοῦ 1880, 8ον σ. 51. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Παρ-
ρασοῦ τ. Δ'.
- Δημῶδη παραμύθια (Ἐστία Θ' σ. 9-12, 22-3, 43-7 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 196-210).
- Ἄλφάβητος τῆς ἀγάπης ἔκδ. Wagner. Βιβλιογραφία (Κλειὸ 1 καὶ 8 Μαρτίου 1880 ἀφ. 976,977).
- Συνεργασία εἰς τὸν Αἰῶνα. (Ἄρθρα, διάφορα, μεταφράσεις).
- 1881 Οἱ περὶ ἀστερισμῶν μῦθοι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ (Ἄττικὸν ἡμε-
ρολόγιον 1882 σ. 246-67. = Οἱ περὶ ἀστέρων καὶ ἀστερι-
σμῶν μῦθοι. Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 178-208).
- Περὶ ἀνεκδότου βυζαντιακῆς συλλογῆς δημῶδῶν παροιμιῶν (αὐτ. σ. 361 κέ.).
- Συνεργασία εἰς τὸν Αἰῶνα τακτικὴ.
- 1882 Ὁ Ἥλιος κατὰ τοὺς δημῶδεις μύθους. Ἐν Ἀθ. 1882 8ον σ. 54
(= Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 110-53).
- Λόγος εἰσιτήριοις εἰς τὸ μάθημα τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας. Ἀθ.
1882. (Ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Αἰῶνι 7-9 Δεκεμβρίου).

- Ὁ ἅγιος Νικόλαος (Ἐστία ΙΔ' σ. 77ῶ 8 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 93-9).
- Περὶ κατατάξεως βιβλιοθήκης καὶ ἰδίᾳ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς. (Ἐπιθεώρησης πολιτικῆ καὶ φιλολογικῆ Β' σ. 17-23. — Ἐν Ἐκθέσεσι πρὸς τὸν Ἐφορον τοῦ βουλευτηρίου, τυπωθεύσας ἐν τοῖς ἔστενογρ. πρακτικοῖς τῆς Βουλῆς).
- Ἑλληνικαὶ παραδόσεις (Ἐφημερίς — φιλολογικὸν παράρτημα ἀρ. 1. 3. 4).
- Συνεργασία εἰς τὸν Αἰῶνα (G. Meyer, Δημῳδῆς νεοελληνικῆ ποιήσις 5, 8, 11 Ἰανουαρίου. — Οἱ Ζηγῶται τῆς Πελοποννήσου, 26 Μαρτίου [= Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 134-41]. — Βιβλιοκρισίαι κτλ.).
- 1883 Αἱ ἀσθένειαι κατὰ τοὺς μύθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας Α' σ. 1-30).
- Εὐλογία (Ἐστία ΙΕ' σ. 31-32 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 70-71).
- Καρόλου δὲ Μουῆ, Ἀθῆναι (αὐτ. σ. 152-4, 166-71, 214-18, 229-32).
- Μάρτης (αὐτ. σ. 190-191 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 209-17).
- Ch. Letourneau: Αἱ ὀρχήσεις τῶν ἀγρίων (αὐτ. σ. 269-70).
- » Περὶ φιλοφρονήσεων καὶ ἔθυμοτυπίας (αὐτ. σ. 298-300).
- » Τὸ φιλοίκειον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων (αὐτ. σ. 380-2, ΙΓ' σ. 435-8, 484-7).
- Ἐπιστολαὶ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου (αὐτ. ΙΓ' σ. 419-23).
- Ἡ κόρη τοῦ λοχαγοῦ. Μυθιστόρημα Ἀλεξάνδρου Πούσκιν (Ἐστία ΙΓ' εἰς συνεγῆ φύλλα).
- Alph. Karr, Ὁ καπνός (αὐτ. σ. 760-1).
- Ἐκθεσις περὶ τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἐστίας πρὸς συγγραφήν ἔθνικοῦ διηγήματος (Παράρτημα Δελτ. Ἐστίας ἀρ. 362).
- Δύο σφίγγες ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως (Ἐφημ. Ἀρχαιολ. σ. 238-45).
- Ἑλληνικοὶ μεσαιωνικοὶ μῦθοι περὶ Φειδίου, Πραξιτέλους καὶ Ἰπποκράτους (Δελτίον Ἱστορ. Ἐταιρ. Α' σ. 77-101 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 1-17).
- Σημείωσις περὶ δύο ἵπποτῶν ἐξ Ἡπείρου (αὐτ. σ. 120).
- G. Meyer, Albanesische Märchen. Βιβλιογραφ. (αὐτ. σ. 167-8).

- Κατάλογος συγγραφῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν μέσιν καὶ νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν 1883-4 (αὐτ. σ. 169-80, 731-52).
- Περὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ λιμοῦ ἐν ἔτει 1740 (αὐτ. σ. 266-73).
- Ἑλληνικὰ παραμύθια ἐξεταζόμενα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῶν ἄλλων λαῶν (αὐτ. σ. 278-88).
- Ἑλληνικαὶ παραδόσεις (αὐτ. σ. 349-54).
- Σημείωσις περὶ τοῦ ἐπιταφίου Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ (αὐτ. σ. 459-61).
- G. Meyer, Albanesische Studien. Βιβλιογρ. (αὐτ. σ. 728-31).
- Ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀκροπόλεως (Αἰὼν 1 Ἀπριλίου).
- Τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἄγαλμα (Αἰὼν 5 Ἀπριλίου).
- Καὶ αὐθις περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀγάλματος (Αἰὼν 9 Ἀπριλ.).
- [Περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀγάλματος] (Αἰὼν 14 Ἀπριλίου).
- Βιβλιογραφία μεταφράσεως Π. Σ. Φωτιάδου τοῦ Glasson, Γαλλ. δίκαιον (Αἰὼν 26 Ἀπριλίου).
- Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. Α' τευχ. Α'. Κρίσις ὑπὸ G. Meyer ἐν Allgemeine Zeitung, [μεταφρ. ἀνωνύμως]. Αἰὼν 26 Αὐγούστου.
- Ἐκθεσις ἐπιθεωρήσεως τῶν δημοτ. σχολείων τῆς ἐπαρχίας Βώλου.
- 1884 Ζωολογία μυθολογικὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ (Ἡμερολ. τῆς Ἀνατολῆς Κων/πολις 1884 σ. 199-202).
- Γουστάβου d'Eichtal, Περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὡς γλώσσης κοινῆς τῆς ἐπιστήμης (Ἐστία ΙΖ' σ. 68-72).
- Ch. Letourneau, Περὶ πένθους (αὐτ. εἰς συνεχῆ φύλλα).
- Edgar Roë, Ὁ ἀλλόκοτος φονεὺς [The Murder in the Rue Morgue] (αὐτ. ὁμοίως).
- Ἐκθεσις περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς β', τῆς γ' καὶ τῆς δ' τάξεως τοῦ δημοτ. σχολείου (Ἐκθέσεις κριτῶν σ. 9-18).
- Ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ὀνομασίας τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (Αἰὼν 31 Ἰανουαρίου).
- L'arc-en-ciel en Grèce (*Mélusine* τ. II σ. 38-41).
- La grande Ourse chez les Grecs modernes (αὐτ. σ. 68-69).
- Le feu Saint-Elme en Grèce moderne (αὐτ. σ. 117).
- Πρώτη καὶ τελευταία τῶ συγγραφεῖ τοῦ Ἀποστόλη καὶ διευ-

- θунтῆ τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν [Ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων ὑπὸ τοῦ Βρατσάνου ἀναγνωστικῶν] (Νέα Ἐφημερίς 13 Ἰουλίου). (Ἀπάντησις Βρατσάνου, αὐτ. 18 Ἰουλίου).
- 1885 Τὸ δημοτικὸν ῥῆμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ἐν Ἀθ. 1885 8ον σ. 69 (ἔδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Δελτίῳ Ἱστορ. Ἐταιρείας 1885 τ. Β' σ. 193-261. Συμπλήρωμα εἰς τὸ αὐτό, αὐτ. σ. 552-7).
- Ἡ νεότης τοῦ Ρήγα (Ἐστία ΙΘ' σ. 13-16).
- Ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν (αὐτ. Κ' σ. 723-5, 738-43 = Ἀστραπὴ 19-24 Φεβρ. 1903).
- Βούλγαροι κλέφταις κατὰ τὰ δημόδια βουλγαρικὰ ἄσματα (αὐτ. σ. 754-8. Ἀνετυπώθη ἐν Ἀκροπόλει 27, 28, 29 Ἰουλίου καὶ 2 Αὐγούστου 1913 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 287-96).
- Δοσίθεος Ὁρθόδοβιτς, ὁ θεμελιωτὴς τῆς σερβικῆς φιλολογίας (αὐτ. σ. 771-4).
- Βούλγαρος ἡγεμὼν καὶ Βυζάντιος διπλωμάτης (αὐτ. σ. 803-7).
- Κατάλογος συγγραφῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν μέσην καὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν (Δελτ. Ἱστορ. Ἐταιρ. 1885 Β' σ. 166-192).
- Ἐκθεσις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας (αὐτ. σ. 345 κέ.).
- Κλ. Ραγκαβῆ, Ἡράκλειος βιβλιοκρ. (Δελτ. Ἐστίας ἀρ. 469, 22 Δεκ.).
- Legrand, Bibliographie hellénique 1-2. Βιβλιοκρ. (αὐτ. ἀρ. 453, 1 Σεπτ.).
- Garnett, Greek Folk-songs, βιβλιοκρ. (αὐτ. ἀρ. 437, 12 Μαΐου).
- Ἱστορικά σημειώματα (Δελτίον Ἱστορ. Ἐταιρ. Β' σ. 111-7).
- Διάφοροι σημειώσεις καὶ μεταφράσεις ἐν Ἐστίας τ. Κ'.
- Συνεργασία ἐν τῇ Ἐστίᾳ καὶ ἐπιμέλεια ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου αὐτῆς ἀπὸ Μαΐου μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.
- Μεταφραστικὸν διάγώνισμα [τοῦ ποιήματος «Κανάρης» τοῦ V. Hugo]. Κρίσις (ἀνωνύμως). (Ἐφημερίς 17 Σεπτ.).
- 1886 Ἑλλ. μυθολογία Χ. Καλαϊσάκη, βιβλιοκρ. ἐν Ἐστίας Δελτίῳ ἀρ. 489, 11 Μαΐου.
- Διάφορα ἐν τῇ Ἐστίᾳ καὶ τῷ Δελτίῳ αὐτῆς, οὗ τὴν σύνταξιν εἶχε μέχρις Ἰουνίου.

- 1887 Ἑλλάς. Βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ
 Ἰακ. Φάλκε. Ἐν Ἀθήναις Κ. Βίλμπεργ ἐκδότης 1887 2ον σ. 200.
 Βιβλιοκρ. Ἰπποκράτους περὶ διαίτης ὀξέων κλπ. (Δελτίον Ἑστίας
 ἀρ. 549 σ. 2-3).
 [Ἀπάντησις εἰς κατάκρισιν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων] (Καθη-
 μερινή 18 Μαρτίου).
 Αἱ ἐπικρίσεις τοῦ Κόντου (ἀνωνύμως: X) (Ἐφημερίς 7, 10,
 12, 15, 23, 31 Μαΐου, 6, 16, 27 Ἰουνίου, 28 καὶ 31 Ἰουλίου).
 [Ἀπάντησις εἰς παρατήρησιν τοῦ Η [Κόντου]] (ἀνωνύμως: X)
 (Ἐφημερίς 13 Μαΐου).
 1888 Ἐκθεσις περὶ τῶν διηγήσεων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἐλ-
 ληνικῆς ἱστορίας κλπ. (Ἐκθεσις κριτῶν σ. 64-66).
 Ἐκθεσις περὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμματολογιῶν (αὐτ. σ. 99-106).
 Ἀνεύρεσις ποταμοῦ ἐν Ἀθήναις (Ἐφημερίς 10 Αὐγ.).
 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας κατὰ τὰς δημῶδεις παραδόσεις (Σκόκου
 ἡμερολόγιον 1889) σ. 37-40. — Ἀνετυπώθη ἐν Μακεδον. ἡμε-
 ρολογ. 1897).
 Ὁ λογοκλόπος Ἀντώνιος Οἰκονόμου (Νέα Ἐφημερίς 3 Σεπτεμ-
 βρίου ἀρ. 248).
 Ὁ τάφος τοῦ Σοφοκλέους (ἀνωνύμως) (Ἐφημερίς 16 Ἰουν.).
 1889 Διεύθυνσις Ἑστίας μετὰ Γ. Δροσίνη.
 Περὶ τὴν γῆν (Ἑστία τ. ΚΖ' καὶ ΚΗ').
 Ἀγαθὰγγελος (ἐκ τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ) (Ἑστία ΚΖ'
 σ. 38-40=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 28).
 Δημῶδεις παροιμίαι περὶ τοῦ Πάσχα (αὐτ. σ. 340),
 Φιλαδέλφειος ποιητικὸς ἀγών. Κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἑλλα-
 νοδικῶν. Ἐν Ἀθ. 1889 8ον σ. 45 (καὶ ἐν Ἑστίας τ. ΚΖ'
 εἰς συνεχῆ φυλλάδια).
 Μῦθοι περὶ Ἀλεξάνδρου (Ἑστία ΚΖ' σ. 486-7).
 Θησαυρὸς ὑποβρύχιος (αὐτ. σ. 487-8).
 Ἡ πόμπευσις τῶν γυναικοκρατουμένων (αὐτ. ΚΗ' σ. 14-15).
 Ἡ μίεσσα τῶν Ἀλβανῶν (αὐτ. σ. 78-79).
 Ἰσπανικαὶ παροιμίαι (αὐτ. σ. 84).
 Διάφορα μικρὰ ἄρθρα καὶ σημειώματα ἐν Ἑστίας τόμ. ΚΖ'
 καὶ ΚΗ'.

- Διεύθυνσις Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.
- 1890 » » »
- » Ἐστίας μετὰ Γ. Δροσίνη.
- Σημειώσεις καὶ Χρονικὰ ἐν Ἐστίας τ. ΚΘ' καὶ 1890 τ. Α'.
- Δελτίον τῆς Ἐστίας. Σύνταξις τῶν πλείστων ἐν αὐτῷ.
- Διάφορα μικρὰ ἄρθρα καὶ βιβλιοκρισίαι ἐν Ἐστίας 1890 τ. Β'.
- Χαδιάρι (Δελτίον Ἐστίας 1890 Β' ἀρ. 32 = *Λαογρ. Σύμμεικτα* Α' σ. 117-9).
- Ζεὺς Ἀδαντήρ (αὐτ. ἀρ. 41).
- Οἰδίπου τάφος (αὐτ. ἀρ. 44).
- Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας Ἐθ. 1890 8ον (καὶ ἐν Ἐστία 1890 Β' σ. 353-6, 369-75).
- Der Mond in Sage und Glauben der heutigen Hellenen (ἐν *W. H. Roscher, Studien zur griechischen Mythologie u. Kultusgeschichte*, 4tes Heft, über Seleue und Verwandtes. Lpz 1890 σ. 173-189 = Ἡ Σελήνη κατὰ τοὺς μύθους καὶ τὰς δοξασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. *Λαογρ. Σύμμεικτα* Β' σ. 154-77).
- [Διατριβὴ περὶ δικαστοῦ] (*Καιροὶ* 2 Δεκεμβρ. πρβλ. 4 Δεκ. 1891).
- 1891 Ἡ κριτικὴ τῶν ψευδαττικιστῶν (ἄνωνύμως). (*Ἐφημερίς* 5 Ἀπριλίου).
- Βιβλιογραφία: Roscher, Ἴππος βροτόπους (*Παρονασὸς* ΙΔ' σ. 67-9).
- 1892 Παλαιογραφικὴ σταχυολογία ἐκ τῶν μαγικῶν βιβλίων (*Byz. Zeitschrift* τ. I σ. 555-71).
- Λόγος ἐπικήδειος εἰς Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆν (*Ἐφημερίς*, 18 Ἰανουαρ.)
- Αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Κῶ (*Ἐστία* 1892 σ. 21-3).
- Ἐκ τῶν μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδου. Διδάσκαλος (αὐτ. σ. 89 κέ.).
- Παράδοξοι κρίσεις [ἀπάντησις εἰς Μ. Γ. Δήμιτσαν] (*Παλιγγε- νεσία* 19 Φεβρουαρίου).
- Συνεργασία εἰς Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν.
- 1893 Ὁ Κ. Κόντος [ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς 25ετηρίδος του] (ἄνωνύ- μως) (*Ἐφημερίς* 21 Μαρτίου).
- Ὁ μῦθος περὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς σταφυλῆς (*Ἄστν* 4 Ὀκτ.).
- Greek Folklore. On the breaking of vessels etc.* Trans-

- lated from the original of N. G. Politis by Louis Dyer. Lond. 1893 (Reprinted from the Journal of Anthropolog. Institute, August 1893 σ. 28-41. [Βλ. 1894]).
- Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία. Τρία εἰσαγωγικὰ μαθήματα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἀριστοτελείου συγγραφῆς, κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1891-1892. Ἀθ. 1893, 8ον σ. 58. (Ἄνα- τύπωσις ἐκ Παρνασσοῦ τ. ΙϚ.).
- Grèce ἐν τῷ *Annuaire des traditions populaires* 1894 σ. 12-13.
- Χάρυβδις (Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς καὶ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον). [Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατοίκου τῶν Καλαμῶν] (Λαϊκὴ Καλαμῶν 7 Νοεμβρίου=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 146-8).
- 1894 Τὸ ἔθιμον τῆς θραύσεως ἀγγείων κατὰ τὴν κηδείαν (Παρνασσός ΙΖ' σ. 81-87 καὶ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον=Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 268-83. [Πρβλ. 1893]).
- Δημῳδοὶ κοσμογονικοὶ μῦθοι. Ἀθ. 1894 8ον σ. 52 (καὶ ἐν Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθν. Ἐταιρίας Δ' σ. 579-626=Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 77-109).
- Ἐκθέσεις περὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας ἐν τῇ Α' καὶ τῇ Β' τάξει τοῦ ἑλλ. σχολείου καὶ ἐν τῇ Δ' τάξει τοῦ Γυμνασίου. (Ἐκθέσεις τῶν κριτῶν 1894).
- Ὁ ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος (Ἐφημερίς 18 Μαρτ.) [Μετὰ Κ. Παλαμᾶ].
- Ὁ ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ κειμένου (αὐτ. 21 Μαρτίου).
- Τὸ Τροφόνιον. Συνέντευξις (ἐν Ἐστίᾳ 28 Μαρτίου).
- Μετὰφρασις τοῦ ὕμνου τοῦ Ἀπόλλωνος (Ἄστυ 1 Ἀπριλίου).
- Γνώμη περὶ Σουρῆ (Ἐστίᾳ 24 Ἀπριλίου).
- Ἀνασκαφαὶ ἐν Κύπρῳ (Ἐφημερίς 9 Ὀκτωβρίου).
- Γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτούτον (Ἄστυ 22 Δεκεμβρίου).
- 1895 Τὰ ἔθιμα τῆς πρωτοχρονιάς (ἀνωνύμως) (αὐτ. 3 Ἰανουαρίου).
- Γερμανικὸν Ἰνστιτούτον (αὐτ. 6 Ἰανουαρίου).
- Ἡ λαογραφία τῆς Λέσβου [Βιβλιοκρισία τοῦ: Georgeakis et Pineau. Lesbos]. (Εἰκονογραφημένη Ἐστίᾳ 1895 σ. 19-21, 28-9).

- Αἱ χαρώνειαι κλίμακες. Συνέντευξις (Ἔστιά 1 Φεβρουαρίου, Ἐφημερίς 2 Φεβρ.).
- Ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ (Ἄστυ 2 Φεβρουαρίου). Γερμανικὸν Ἰνστιτοῦτον (αὐτ. 3 Φεβρουαρίου).
- Ἐν τῇ Γαλλικῇ σχολῇ (αὐτ. 24 Μαρτίου).
- Περιγραφή τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἑορτῶν (αὐτ. 7, 8, 9 Ἀπριλίου).
- Ἡ ἀπόφασις τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς (Ἐφημερίς 6 Μαΐου).
- Τὸ ζήτημα τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας (Ἄστυ 8 Μαΐου). Κατὰ Μιστριώτου (αὐτ. 10 Μαΐου σ. 3).
- Ἰσυλλος καὶ Μιστριώτης (αὐτ. 11 Μαΐου). Γραμματολογικὰ περίεργα (αὐτ. 13 Μαΐου).
- Ἡ ἔδρα τῆς ἀρχαιολογίας (αὐτ. 16 Μαΐου). Διαγωνισμὸς διὰ τὴν ἔδραν τῆς ἀρχαιολογίας (Ἐφημερίς 16 Μαΐου).
- Μαργαριτοφόροι σελίδες. Ἐξέτασις τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας τοῦ κ. Μιστριώτου Α'-Δ' καὶ ἐπίμετρον (Ἄστυ 17, 22, 30 Μαΐου, 4 καὶ 6 Ἰουνίου) [ἀνωδύμως].
- Ὁ ἀρχαιολογικὸς διαγωνισμὸς (αὐτ. 31 Μαΐου). Συνέντευξις περὶ τῶν πανεπιστημιακῶν μεταρρυθμίσεων (αὐτ. 20 Ὀκτωβρίου).
- Γερμανικὸν Ἰνστιτοῦτον (ἀρχαία οἰκία εἰς Φάληρον) (αὐτ. 28 Δεκεμβρίου).
- 1896 Ἱστορία καὶ ἐξήγησις τῶν δεισιδαιμονιῶν (Ἀτικὸν Ἡμερολόγιον 1896 σ. 157-177=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 29-40).
- Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. *Jeux Olympiques*. Ἀθ. παρὰ Καρόλω Μπὲκ 1896. 4ον (Τοπογραφία καὶ μνημεῖα τῆς Ὀλυμπίας. —Τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον [καὶ ἰδιαιτέρως]). [Γερμανικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ὑπὸ *M. Deffner*, ἀγγλικὴ ὑπὸ τῆς *Kas Daremberg*].
- Μία ὑπουργικὴ ἔκθεσις (Ἄστυ 24 Μαΐου).
- Ἐξόντως ἑλληνικοῦ λαοῦ (αὐτ. 28 Μαΐου ἡμίφυλλον). [Προσφώνησις κατὰ τὴν κατάθεσιν τουρκικῆς σημαίας εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας] (αὐτ. 20 Ἰουλίου).
- Ὀλυμπιακὰ ἀνάλεκτα. Παρατηρήσεις εἰς τρία χωρία τοῦ Πανσανίου (Ἐπετηρὶς Φιλολ. Συλλ. Παρνασσοῦ Α' σ. 94-109. —Προσθήκη σ. 227-8) [καὶ εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον].

Δημιόδεις παροιμιαί ἐν μεσαιωνικοῖς ποιήμασι (αὐτ. σ. 212-226)
[καὶ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον].

Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ παραρτήματος τῆς
σχολῆς (αὐτ. σ. ρά-εγ').

[Μετάφρασις τῆς ἐν τῇ Ἑπετηρίδι τοῦ Φιλολ. Συλλ. Παρνασσοῦ
Α' σ. 52-77 (καὶ ἰδιαίτερος τυπωθείσης) διατριβῆς τοῦ St.
Prato, Τὸ κόκκαλο τοῦ τραγουδεῖ, μετὰ σημειώσεων ἰδίων].

Ἡ παράστασις τοῦ Οἰδίποδος ἐν Ἀθήναις. Πρέπει νὰ γίνη;
Θὰ ἐπιτύχη; Ἡ γνώμη τοῦ κ. [Ν.] Γ. Πολίτου. Συνέντευ-
ξις (ἐν *Νέῳ Ἐφημερίδι* 28 Ὀκτωβρίου).

Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ Στάδιον. (Ἑστία 23 Ἰουλίου).

[Κρίσις περὶ Βασιλειάδου, ἐν προχείρῳ συνεντεύξει] (*Σκόπ* 12
Δεκεμβρίου).

Ἡ μέση ἐκπαίδευσις (Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶ-
νας τοῦ 1896. Πανελλήνιον εἰκονογραφημένον Λεύκωμα.
Ἐν Ἀθήναις 1896 σ. 231-3).

[Γνώμη περὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων] (αὐτ. σ. 131).

Διὰ τί ἡ Τρίτη θεωρεῖται ἀποφρὰς ἡμέρη (*Σκόπον Ἡμερολό-
γιον* 1897 σ. 343-9 = Ἀθῆναι μηνιαῖον παράρτημα Β' 1909
σ. 2230-2 = *Διαγορ. Σύμμεικτα* Α' σ. 42-7).

1897 [Συνέντευξις περὶ τοῦ ἀρχαίου ἱματίου]. (*Ἀκρόπολις* 10 Ἰανουαρ.)
Προσφώνησις κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Γυμναστικοῦ συνεδρίου
(αὐτ. 13 Ἰανουαρίου).

Διὰ τὴν Κρήτην. Γνώμη εὐρωπαϊοῦ διπλωμάτου (Ἑστία ἀρ.
363. 31 Ἰανουαρίου. — Ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Σ. Π.
Λάμπρον).

Ὁ περὶ Κρήτης ἀγών. Ἄρθρον τοῦ Tigran Yergate ἐν τῇ
Revue des Revues, (μεταφρ. ἀνωνύμως ἐν Ἀστει 26
Φεβρουαρίου σ. 3-4).

Ἐγκύκλιος Ἐθνικῆς Ἑταιρίας (Ἀστὴ καὶ ὄλαι αἱ ἐφημερίδες
27 Φεβρουαρίου).

Ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Πορτογαλίᾳ (αὐτ. 15 Μαρτίου).

[Φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ εὐχαριστήριον πρὸς τὸν
Rubid y Lluch διὰ συνέλευσιν ἐν Βαρκελώνῃ περὶ Κρή-
της]. (*La Veu de Catalunya* 11 Ἀπριλίου).

Γύλβερτ, Ἐγχειρίδιον ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων. Βιβλ. Μαρσαλῆ, τεῦχος 1 (ἀρ. 5).

Λιορθωτικά τινα εἰς τὰ Anecdota graecobyzantina τοῦ Vassiliev (Βυζαντινὰ Χρονικά τ. IV σ. 94-99).

[Συνέντευξις περὶ τοῦ πῶς θὰ μορφωθῆ ὁ λαός, μετὰ Ζαχ. Παπαντωνίου]. (Σκρίπ 1 Αὐγούστου).

1898 Τὰ πρὸ Χριστοῦ Χριστούγεννα (Ἐστία 2 Ἰανουαρίου. [Ἀπάντησις εἰς Ἐκάεργον]).

Διὰ τὸν Ἐκάεργον (ἀντ. 4 Φεβρουαρίου).

Ἐρωτηνικὰ εἰς τὰς βυζαντινὰς παροιμίας. Ἄθ. 1898 8ον σ. 59 (καὶ ἐν Ἐπετηρίδι Παρνασσῶ Β' σ. 79-135).

Λημῶδεις παροιμίαι εἰς στίχους τοῦ Μιχαὴλ Γλυκᾶ (Byz. Zeitschrift τ. VII σ. 138-165).

Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου [Παρνασσῶ] κατὰ τὸ 1867 ἔτος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ — 1896-7. — (Προεδρεία Ν. Γ. Πολίτου). (Ἐπετηρὶς Παρνασσῶ Β' σ. 329-43).

Περὶ τινος κιβδήλου ἀναγλύφου. [Ἐπιστολὴ] (Νεολόγος Ἄθηνων 12 Ὀκτωβρίου).

Τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας [ἀωννύμως] (ἀντ. 22 Ὀκτωβρίου).

Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ μουσεῖον [ἀωννύμως] (ἀντ. 13 Νοεμβρίου).

Γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν ἴνστιτουῦτον (ἀντ. 28 Νοεμβρίου).

[Ἐπιστολὴ περὶ Ἑλλήνων αὐτοσχεδιαστῶν] (Ph. E. Legrand, Étude sur Theocrite. Par. 1898 σ. 162 [περίληψις τῆς ἐπιστολῆς εἰς σημείωσιν ἐν τῷ κειμένῳ]).

Τί θὰ γίνουν τὰ παιδιά μας. Ἐκπαίδευσις νὰ καταστῆ ἔθνικῃ. Συνέντευξις. (Ἄστν 25 Ἰουνίου).

Λέγουνέ, Ὁ παπᾶς βοσκός. Μετάφρ. Ἐστία 24-31 Αὐγούστου.

1899 Γύλβερτ, Ἐγχειρίδιον ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων. Βιβλ. Μαρσαλῆ, τεῦχος 2 καὶ 3 (ἀρ. 50-51).

Ἐν φιλολογικὸν ζήτημα (la danse macabre). Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Ἄστν (13 Μαρτίου).

Ψήφισμα τῆς φιλοσ. σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου περὶ Μαρσαλῆ (ἐφημερίδες 5 Ἀπριλίου Ἄστν, Ἐμπρός, Νεολόγος, Σκρίπ).

Τὰ ὀνόματα τῶν Δήμων, ἐν Ἄθ. 8ον σ. 27 (καὶ ἐν Ἐπετηρίδι

- Παργασσοῦ Γ' σ. 54-80 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 149-70).
 Ἐπιστολὴ περὶ τῆς κυριακῆς ἀργίας (Θάρος Καλαμῶν 5
 Μαΐου).
 Ἡ ὀνομασία τῶν χωρίων Οἰχαλίας. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν δι-
 μαρχον Οἰχαλίας (Θάρος Καλαμῶν 13 Μαΐου).
 Σκανδιναυοὶ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα (Ἐμπρὸς 23
 Σεπτεμβρίου).
 Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.
 Παροιμίαι τ. Α' Βιβλ. Μαρμαρῆ (Παράρτημα 5 τεύχ. 68-
 71) 8^{ον} σ. π' 600.
 Γνώμη περὶ Χ. Ἀννίνου (Τριακονταετηρίς Χ. Ἀννίνου σ. 88-9).
 Ἄτακτοι, ἄφροισι, ἀπαλλαγέντες (Σκόπον Ἡμερολόγιον 1900
 σ. 347 κέ.).
 1900 [Περὶ τῆς λέξεως τέρμενος] (Ἄρμονία Α' σ. 300-1).
 Ἐλεγχος ἐπικρίσεων τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας
 τέχνης ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀθ. τύποις Π. Δ. Σα-
 κελλαρίου 8^{ον} σ. 22.
 [Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐν Καλάμαις γυμναστικοῦ
 συλλόγου περὶ ἐκδρομῆς Μυκηνῶν] (Θάρος Καλαμῶν 3 Ἰαν.).
 Κολόμβα. Διήγημα Προσπέρον Μερομέ, μετ' εἰκόνων, μεταφρα-
 σθὲν ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδότης Γεώργιος
 Κασδόνης 1900. [Πανομοίωτος ἀνατύπωσις τούτου ὑπὸ
 Ἐλευθερουδάκη 1921].
 [Κρίσις περὶ μεταφράσεως Νεφελῶν Σουρῆ] (Ἄστν 11 Ὀκτωβρ.).
 Ἡ διδασκαλία τῶν Νεφελῶν (Ἀγών 3 Νοεμβρίου).
 Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.
 Παροιμίαι τ. Β' Βιβλ. Μαρμαρῆ (Παρίρτημα 5 τεύχ. 110-
 113) 8^{ον} σ. 699.
 [Ἐπιστολὴ περὶ τῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος Λιζούρι] (Ἄλιος Λι-
 ζουρίου 24 Δεκεμβρίου).
 1901 Περὶ τῆς ἀρχαιομαθείας κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα, [γνώμη] (Σχορίπ,
 1 Ἰανουαρίου).
 [Μετάφρασις ἐκ τοῦ Gölzer: Πνευματικὰ καὶ κοσμικὰ ἐκ τῆς
 τουρκοελληνικῆς Ἀνατολῆς] (Ἀγών 30 Μαρτίου, 6, 20 καὶ
 27 Ἀπριλίου).

Ἐνασκιφαὶ ἐν Αἰγίνῃ. Μετάφρ. ἐκθέσ. Φουριθαῖγκλερ (Ἄστν 27 Ἀπριλίου).

Τὸ σκουφὶν τοῦ Βαρουπᾶ (Παναθήναια Β' σ. 122-7 Μετατύπωσις ἐν Ἀληθείᾳ Κύπρου ἄρ. 193-195 (Ἰούν.) = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 58-67).

Ἕλληνες ἢ Ρωμαῖοί; (Ἀγών 19 καὶ 26 Ὀκτωβρίου [καὶ ἰδιωτέρως]. Ἀνετυπώθη καὶ ἐν Σάλπιγγι Κύπρου, Σημίαια = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 122-33).

Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παρουσία. τόμ. Γ' Βιβλ. Μαρσαλῆ (Παράρτημα 5 τεύχ. 146-149) 8ον σ. 686.

1902 Περὶ τῆς σπουδῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου (Μεσσηνιακὴ ἐπιτηρὶς 1902 σ. 27-39).

Κρίσις τοῦ Λάσσαρειοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος Ἄθ. 1902. (Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι Ἀγῶνι 24, 31 Μαΐου καὶ 7 Ἰουνίου).

Δάνειον ἑλληνικὸν πνεῦμα. (Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Ν. Ἄστν 3 Σεπτ. σ. 3 ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Βελμύρας).

Ἄρθρον Δεισιδαμονία (ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ Συμπληρώματι σ. 214 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 41).

Μία ἀθησαύριστος ἑλληνικὴ παρουσία (Ἀρμονία Γ' σ. 266). Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παρουσία τ. Δ' Βιβλ. Μαρσαλῆ (Παράρτημα 5, τεύχ. 184-187) 8ον σ. 686.

[Κρίσις περὶ τῆς τοῦ Krumbacher, Moskauer Sammlung] (Deutsche Literaturzeitung 1902 N° 29 σ. 1824-5).

[Πρόποσις ἐν συμποσίῳ Ἀγγ. Βλάχου] (Ἀγγ. Βλάχου Πεντηκονταετηρὶς σ. 41-3).

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν γυμνασιάρχην (Φῶς Καλαμῶν 7 Νοεμβρ.).

1903 Ἑλληνικαὶ καὶ ὀλλανδικαὶ παρουσίαι ὑπὸ D. C. Hesseling [μετάφρασις]. (Ἀγών 7 Φεβρουαρίου κέ. καὶ ἰδιαιτέρως).

Τὰ Πραξιτέλεια ἀνάγλυφα τῶν Μουσῶν (Ἐπιτηρὶς Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου 1902-1903 σ. 49-73 καὶ ἰδιαιτέρως).

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν γυμνασιάρχην Καλαμῶν (Φῶς 29 Μαΐου).

Ἡ διαφοράξις τῶν ἑθνικῶν ἀσμάτων (Ἀθῆναι 10, 11, 12 καὶ

- 16 Ἰουνίου καὶ Ἀγῶν 1, 8 καὶ 15 Αὐγούστου = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 272-86).
- Πρόλογος ἐκθέσεως περὶ καλλιγραφιῶν (Ἀγῶν 16 Μαΐου).
- Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὸ θέατρον. Ἡ παράστασις τῆς Ὁρεστείας [Συνέντευξις]. (Ἐμπρὸς 9 Νοεμβρίου πρβλ. καὶ Ἀγῶνα 14 Νοεμβρίου).
- Τὸ προχθεσινὸν μάθημα τοῦ κ. Πολίτου. Τί εἶπε περὶ Ὁρεστείας. (Ἐστία 13 Νοεμβρ. πρβλ. καὶ Σχορίπ 13 Νοεμβρ.).
- Τὸ σκοπευτήριον (ἐπιστολή). (Νέον Ἄστυ 10 Δεκεμβρίου).
- 1904 Κύπρια ἢ Παγκύπρια; Ἐπιστολὴ πρὸς Ν. Κλ. Λανίτην (Ἀλήθεια Λεμεσοῦ 1 Ἰανουαρίου).
- Τὸ ἄσμα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου (Ἀκρόις Α' σ. 98·103 καὶ 119-125).
- Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παραδόσεις τ. Α' καὶ Β' Βιβλ. Μαρασλῆ. (Παράρτημα 5 τεύχ. 225-262) 8ον σ. 1348.
- Σημείωσις περὶ τῆς λ. πετεινὸς (ἐν Roscher's, Die Sieben- und Neunzahl Lpz. σ. 126).
- Cola Pesce in Grecia (Archivio per le tradizioni popolari τ. XXII σ. 212·7).
- 1905 Ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ὀνοματοθεσίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1905.
- Χρῖσι, Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας τ. Β' (ἀπὸ τοῦ 16 τυπογρ. φύλλου). Βιβλ. Μαρασλῆ.
- Συμβολαὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ὁρχήστρα καὶ τὰ ἡλιαστικὰ δικαστήρια. (Comptes rendus du Congrès International d'Archéologie. Athènes 1905 σ. 283·291).
- 1906 Ἡ ὀνοματοθεσία τῶν ὁδῶν (Ἀθῆναι 10 Φεβρ. ἀρ. 113).
- Ἄλ. Δουμᾶ υἱοῦ, Τὸ χρῆμα. Δραῖμα, μεταφρασθὲν ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. Ἐν Ἀθ. 1906. Βιβλ. Μαρασλῆ τεύχ. 311.
- Ἐρωτήματα ἀναφερόμενα εἰς τὰ γαμήλια ἔθιμα (Ν. Ἄστυ 22 Φεβρ.—Ἀγῶν 23 Φεβρ.).
- Ἀρχαιότητες Ἀθηνῶν (Ὁδηγὸς τῶν Ἀθηνῶν Ἐπιτροπῆς Ὀλυμπ. ἀγῶνων σ. 50-69 καὶ γαλλ. μεταφράσις αὐτοῦ σ. 158-179).

- [Προσφώνησις ἐπὶ τῇ καταθέσει στεφάνου εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Χριστομάνου] (*Ἑστία* 3 Ὀκτωβρίου καὶ ἄλλαι ἑφημερίδες τῆς 4 Ὀκτωβρίου).
- Γαμήλια σύμβολα (*Ἐπετηρὶς Πανεπιστημίου* 1905-6 σ. 111-187 καὶ εἰς ἰδιαιτερον φύλλάδιον = *Λαογρ. Σύμμεικτα Β'* σ. 218-67).
- [Προσφώνησις πρὸς τοὺς φοιτητὰς κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν εἰσιτηρίων τῶν] (*Ν. Ἀστὺ* 16 Ὀκτωβρ., *Ἀγὼν, Πατρὶς*, βλ. καὶ Πρυτανικὸν λόγον [1907]).
- Ἐκθεσις τοῦ ἐποπτικῶν συμβουλίου τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως περὶ τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1905/6. (*Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως* 17 Ὀκτωβρ. ἀρ. 154 σ. 793-8).
- Τὰ Πανεπιστημιακὰ ζητήματα. Συνέντευξις μὲ τὸν κ. Πρύτα-
νιν. (*Ἀθῆναι* 19 Ὀκτωβρίου).
- [Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου] (*Ν. Ἀστὺ καὶ Ἀθῆναι* 8 Δεκ.).
[Διορθώσεις εἰς καθρέπτῃν γυναικῶν]. *Byz. Zeitschrift* τ. XV σ. 711-12).
- 1907 *Περὶ τοῦ ἔθνικου ἔπους τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων* (καὶ προσλα-
λιὰ πρὸς τοὺς φοιτητὰς). Λόγος πρυτανικὸς Ἀθῆναι 1906
[ἔσφαλμένως ἀντὶ 1907].
- [Ἐγγραφον τῆς Συγκλήτου εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐν τῇ Βουλῇ
ἐναντίον τοῦ Πανεπιστημίου λεχθέντων] (*Σκριπ* 16 Φεβρ.
καὶ *Ν. Ἀστὺ* 17 Φεβρουαρίου).
- [Γνώμη περὶ παραστάσεως ἀρχαίων δραμάτων] (*Ἀμάθεια*
Σμύρνης 21 Ἀπριλίου).
- [Ἐγκύκλιος περὶ ἐκδόσεως Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας]. (Ἐθν-
κὸν Πανεπιστήμιον—Γραφεῖον Πρυτάνεως, 12 Αὐγούστου).
Αἱ ματαιωθεῖσαι διδασκαλικαὶ μεταβολαί. Τί λέγει ὁ κ. Πο-
λίτης. (*Ἑστία* 2 Σεπτεμβρίου καὶ αἱ πρωῖναι ἑφημερίδες
τῆς 3 καὶ 4 Σεπτεμβρίου).
- Τὸ Πανεπιστήμιόν μας. Αἱ πρόδοί του καὶ αἱ ἐλλείψεις του.
Ἀποκαλυπτικαὶ ἀνακοινώσεις τοῦ κ. Πολίτου (*Καιροὶ* 12
Ὀκτωβρίου πρβλ. καὶ 11 Ὀκτωβρίου).
- [Μετάφρασις ἀνωνύμως τῆς ἐν *Götting. Gelehrten Anzei-
gen* 1907 N° 12 δημοσιευθεῖσης κρίσεως περὶ Ἐπιστημονικῆς

- Ἐπετηρίδος ὑπὸ Hiller, von Gaertringen] (Ἀθῆναι 14 Δεκεμβρίου).
- 1908 Les Calendes (trad. par Alex. Perdikidès). (Le Monde Hellenique 4/17 Ἰανουαρίου. Πρὸς. Παραδόσεις σ. 1263-80).
Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τῶν δημοτικῶν σχολείων. Τί λέγει ὁ κ. Πολίτης. (Ἀκρόπολις 11 Μαΐου. — Πρὸς. καὶ αὐτ. 12 Μαΐου ἐν ᾗ διορθοῦνται ἀνακρίβειαι εἰσχωρήσασαι εἰς τὴν συνέντευξιν).
Λόγος εἰς τὸ μνημόσυνον Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ἐν Ἀθ. 1908 σ. 14. (Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὰς πλείστας ἑφημερίδας τῆς 30 Μαΐου καὶ τὰς ἑσπερινὰς τῆς 29 Μαΐου).
- Ἐκθεσις περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς μέσης ἐκπαιδείσεως κατὰ τὸ 1906/7. Ἀθ. 1908, 8ον σ. 20.
- Ἐκθεσις τῆς κρίσεως τοῦ Παντελείδου δραματικοῦ ἀγῶνος. Ἐν Ἀθ. 1908 8ον σ. 68.
- [Παρατήρησις περὶ Κρουμβάχερ καὶ Μιστριώτου]. (Ἐμπρὸς 19 Νοεμβρίου σ. 2, ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Σύνταξιν).
Τὰ κατὰ τὴν πρωτανείαν Ν. Γ. Πολίτου (Λογοδοσίαι πρωτανικαί). Ἐν Ἀθ. 1908 8ον σ. 440.
- [Μετάφρασις τοῦ προλόγου τοῦ Krumbacher εἰς τὰ Populäre Aufsätze]. (Σκρίπ 30 Νοεμβρίου).
- [Ἐκθεσις σκοποῦ, ἰδρύσεως τῆς Λαογραφ. Ἐταιρείας, κατὰ τὴν συνέλευσιν τῶν ἰδρυτῶν αὐτῆς]. (Ἀθῆναι, Χρόνος, Σκρίπ 23 Δεκεμβρίου).
- 1909 [Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰ. Χατζηϊωάννου περὶ ἐκδόσεως «Κρητικοῦ Λαοῦ»]. (Ἀγγελία=Λαογραφία Α' σ. 156-7).
- Διεύθυνσις Λαογραφίας, Δελτίου τῆς Ἑλλ. Λαογραφικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1918 (τόμ. Α' - Ξ') (1).
- Λαογραφία (ἐν Λαογραφίας, π. Α' σ. 3-18=Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 1-13).
- Δημῶδη βιβλία, Ὁ Ἐρωτάκριτος (αὐτ. σ. 19-70).
- Παρατηρήσεις εἰς τὸ παραμύθιον τοῦ Ἀπολλωνίου (αὐτ. σ. 77-81.
» εἰς τὰ ἄλθανικὰ παραμύθια (αὐτ. σ. 107-120).)

(1) Αἱ ἐν τῇ Λαογραφίᾳ καταχωρηθεῖσαι πραγματεῖαι ἐξεδόθησαν καὶ εἰς ἰδιαιτέρα ἀποσπάσματα.

- Λαογραφικὴ ἐπιθεώρησις τῶν περιοδικῶν δημοσιευμάτων (αὐτ. σ. 121-154, 340-409. Βλ. καὶ Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 39-42, 43).
- Ἀκριτικὰ ἄσματα. Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ (αὐτ. σ. 169-275).
- Παρατηρήσεις εἰς τοὺς μύθους (αὐτ. σ. 322-8).
- Λαογραφικαὶ ἐργασίαι ἐν Κρήτῃ (αὐτ. σ. 154-160).
- Σύνδεσμος τῶν λαογράφων ἐρουνητῶν (αὐτ. σ. 160-1).
- Παροιμιογράφοι Ἕλληνες (αὐτ. σ. 162).
- Ἐντυπώσεις ποιμένος ἐξ ἀρχιερατικῆς λειτουργίας (αὐτ. σ. 415-6).
- Ἐπιτροπεία τοπωνυμιῶν τῆς Ἑλλάδος (αὐτ. σ. 422-6).
- Ἡ λέξις λαογραφία (αὐτ. σ. 426-7).
- Διάφοροι σημειώσεις καὶ βιβλιοκρισίαι (αὐτ.).
- Ὁ σκοπὸς τῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας. [Ἀνασκευὴ ἀνακριθειῶν Σπ. Μελά]. (Πατρὶς 5 Μαρτίου).
- Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία (ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι Πανεπιστημίου Γ' καὶ ἰδιαίτερος).
- Ἐπιστολὴ περὶ Ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας (Πανακοθήκη Θ' σ. 42).
- Ἀνέκδοτον κρητικὸν ποίημα (Κρητικὸς λαὸς Α' σ. 97-99).
- Ὁ θάνατος τοῦ Καρόλου Κρουμβάχερ (ἀωνύμως), (Ἐμπρός 1 Δεκεμβρίου). [Ἀνατύπωσις μέρους αὐτοῦ ἐν Βοσπόρῳ Καίρου 30 Δεκεμβρίου].
- [Ἐπιστολὴ περὶ Καββαδίου] (Ἐστία 10 Νοεμβρίου).
- 1910 Λαογραφικὴ ἐπιθεώρησις τῶν περιοδικῶν δημοσιευμάτων (Λαογραφία Α' σ. 654-79, Β' σ. 121-73. Βλ. καὶ Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 42-9).
- Διάφοροι σημειώσεις καὶ βιβλιοκρισίαι (αὐτ.).
- Παρατηρήσεις εἰς τὰ αἰνιγματικὰ παραμύθια (αὐτ. Β' σ. 371-84).
- Ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπείας τῶν κρητῶν τοῦ Χατζηλαζαρείου ἀγῶνος περὶ τῆς λαογραφίας τῆς Μακεδονίας. Ἐν Ἀθῆν. 1910. (Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν Λαογραφίας τ. Β' σ. 249-65).
- [Ἐπιγραφὴ Ρόδου περὶ φιλοσόφου Ἀριδείκους] (Παναθήναια Γ' τευχ. 230, 30 Ἀπριλίου 1910 σ. 62).
- Ἐπιστολὴ πρὸς Ν. Κλ. Λανίτην (Ἀλήθεια Λεμεσοῦ 17 Δεκεμβρίου ἀρ. 1549).

- [Πλοῖον Χριστουγέννων, Θεοφανείων κτλ.] (Ἐν Ε. Schmidt, Kulturübertragungen σ. 120).
- 1911 Μαγικαὶ τελεταὶ πρὸς πρόκλησιν μαντικῶν ὀνείρων περὶ γάμου (Λαογραφία Γ' σ. 3-50).
- Ἡ Γοργόνα τῆς Ἀτταλείας (αὐτ. σ. 172-80 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 33-8).
- Παρατηρήσεις εἰς τὰς τουρκικὰς παροιμίας καὶ αἰνίγματα (αὐτ. σ. 237-42).
- Βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας (αὐτ. σ. 242-39).
- Διάφοροι βιβλιοκριταὶ καὶ σημειώσεις (αὐτ. τ. Β' τεύχ. δ' καὶ τ. Γ' τεύχ. α'-β').
- [Ἐπιστολὴ περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ὕδρων τοῦ Μιστριώτου ἐν Καλάμαις] (Θάρος Καλαμῶν 23 Ἀπριλίου).
- Λόγος ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἀναμνηστικοῦ ναΐδιου τοῦ Μανιάκη (αὐτ. 24 Μαΐου).
- Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία Β' (ἐν Ἐπιστημογικῇ Ἐπετηρίδι Πανεπιστημίου Σ' καὶ ἰδιαιτέρως).
- [Ἐπιστολὴ περὶ Δελμούζου] (Θεσσαλία Βόλου 27 Αὐγούστου).
- 1912 [Γνώμη περὶ Καλενδῶν]. (Ἐν ἀνταποκρίσει ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ de Visé. (Gazette de Hollande 27 Ἰανουαρίου).
- Πυρομαντεία καὶ Ἐμπυροσκοπία παρὰ τῶ καθ' ἡμᾶς λαῶ (Λαογραφία Γ' σ. 345-57).
- Ἐν κεφάλαιον Νομοκάνονος περὶ γοητειῶν, μαντειῶν καὶ δεισιδαμονιῶν (αὐτ. σ. 381-9).
- Τὸ φίδι (αὐτ. σ. 477-85 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 49-56).
- Τὸ νερὸ ποῦ κοιμᾶται (αὐτ. σ. 502-4 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 56-8).
- Διορθώσεις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων (αὐτ. σ. 514-7 = Λαογρ. Σύμμεικτα σ. 114-6).
- Τὸ Ἑθνικὸν ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτου (αὐτ. σ. 517 = Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 261-2).
- Ἔρευναὶ περὶ τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας κατὰ τοὺς Μέσους χρόνους (αὐτ. σ. 605-10).
- Δημῶδη βυζαντινὰ ἄσματα (αὐτ. σ. 622-52).

[1912] Παρατηρήσεις περί τῶν ἐθίμων τοῦ θέθους καὶ τῆς ἀπορίας (αὐτ. σ. 676-82).

[1911] Διάφοροι βιβλιοκρίτικαὶ καὶ ἄλλαι σημειώσεις (αὐτ. σ. 611-191).
[1910] Πρόσλαβὰ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Σηλόγου Κ/πόλεως. [1909-1910] (Νεολόγος-Κων/πόλεως 13-Μαρτίου) σ. 167-171.

[Περί τινος στατιστικῆς ἐκδοσθέντων βιβλίων] (ὑπὸ τὸ ψευδῶν ὀνόματι Φιλόβιβλος). (Ἐστία 4-Ἀπριλίου) σ. 191-192.

Ἡ κάλυψις τῶν ἐκφερομένων νεκρῶν. (Ἐπιστολή πρὸς τὴν Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

[1913] Μοιρολογία εἰς πολεμιστὴν πεσόντα ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ (Ἐστία) 11-Ἀπριλίου καὶ ἐν Ἀσολογραφίᾳ Γ' σ. 693-5 =

- 1915 Τοπωνυμικά (Λαογραφία Ε' σ.249-308==Γνωμοδοτήσεις [1920]).
Βιβλιοκριτικά καὶ ἄλλαι σημειώσεις (αὐτ.).
- 1916 Γνωστοὶ ποιηταὶ δημοτικῶν ἁσμάτων. (Διαλέξεις Φιλ.Συλ. Πανασσαοῦ περὶ Ἑλληνῶν ποιητῶν ΙΘ' αἰῶνος). Ἐν Ἀθήναις 1916. (Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν Λαογραφίας τ. Ε' σ. 489-521 ==Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 211-36).
Παρατηρήσεις εἰς Σωζοπολιτικά παραμύθια (Λαογραφία Ε' σ. 459-88).
Τοπωνυμικά (αὐτ. σ. 522-52 ==Γνωμοδοτήσεις [1920]).
Αἰτιολογικαὶ παραδόσεις (αὐτ. σ.639-42==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 58-60).
[Παραδόσεις περὶ Πλάτωνος. — Κωνσταντινάτα] (αὐτ. σ. 659-64==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 67-71).
Βιβλιοκριτικά καὶ ἄλλαι σημειώσεις (αὐτ.).
- 1917 Τοπωνυμικά (Λαογραφία Σ' σ. 221-36==Γνωμοδοτήσεις [1920]).
[Παρατηρήσεις περὶ τῶν λακωνικῶν παραδόσεων τῆς Μεγάλης Μαντινείας (αὐτ. σ. 252==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 60-1).
Μανδραγόρας (αὐτ. σ. 259-60==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 63-4).
Τὸ λειῶμα (αὐτ. σ. 261-2==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ.64-5).
Οἱ Καλλικάντζαροι (αὐτ. σ.262-4==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ.65-7).
Ὁ συγγραφεὺς τῆς καινῆς ἱστορίας (αὐτ. σ. 282-8 = Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 72-6).
Βιβλιοκριτικά καὶ ἄλλαι σημειώσεις (αὐτ.).
- Καλαμάτα (Νέον Πνεῦμα Καλαμῶν 1917 ἄρ. 7==Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 142-5).
[Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Γαλλίας, περὶ ἐκλογῆς του ὡς ἐπιτίμου μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας]. (*Le Progrès d'Athènes* 30 Νοεμβρίου/13 Δεκεμβρίου).
- 1918 Ὠκντόκια (Λαογραφία Σ' σ. 299-346==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 284-316).
Βυζαντινὰ παραδόσεις (αὐτ. σ. 347-67==Λαογρ. Σύμμεικτα Β' σ. 18-32).
Βιβλιοκριτικά καὶ ἄλλαι σημειώσεις (αὐτ.).
Croyances populaires sur le rétablissement de la nation Hellénique. (*La Revue de Grèce* τ. I σ. 151-70

==Δημώδεις δοξασίαι περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Λαογρ. Σύμμεικτα Α' σ. 14-27).

Τὰ ὀνόματα τῶν νεραΐδων καὶ τῶν ἀνασκελίδων (ἐν Ε' τόμ. τοῦ Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς μέσης καὶ νέας ἑλληνικῆς καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος).

1919 [Συνέντευξις διὰ τὸ γλασσικὸν ζήτημα] (Ἀθῆναι 22 καὶ 23 Φεβρ.).
[Κρίσις διὰ τὸν Σουρῆν] (Ἐστία 3 Σεπτεμβρίου).

1920 Γνωμοδοτήσεις περὶ μετονομασίας συνοικισμῶν καὶ κοινοτήτων ἐκδιδόμεναι ἀποφάσει τοῦ Ὑπουργ. τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀθ. 1920 8ον σ. 175.

Λαογραφικά Σύμμεικτα. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθ. 1920 8ον σ. η' 304.

1921 Λαογραφικά Σύμμεικτα. Τόμ. Β'. Ἐν Ἀθ. 1921 8ον σ. η' 375.